

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Oscar Baum a židovská tradice

Oscar Baum and Jewish tradition

Katedra Ústavu židovských studií

Studijní obor: HT-JU

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce:
doc.PhDr. Bedřich Nosek, Csc

Autor:
Filip Šanca

Praha, 2007

Poděkování

Děkuji za ochotu a rady, trpělivost doc. PhDr. Bedřichu Noskovi, Csc., jakož i celému Institutu židovských studií za přínosné informace. Děkuji Mgr. Ondřeji Čihákovi za jeho ochotu, také zaměstnancům archivu na Smíchově, doc. Jirímu Vogelovi Th.D., stejně tak svému bratru Ing. Martinu Šancovi za jeho rady.

Děkuji svým rodičům i bratru za jejich podporu ve studiu.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Oskar Baum a židovská tradice napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 09.08.2007

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style, which reads "Filip Šanca".

Filip Šanca

Anotace v jazyce českém

Tato práce je členěna na tři okruhy. První pojednává o situaci německých Židů na území České republiky. Druhý bod je zaměřen na dílo Patří mezi ně díle Die Jüdin von gestern und morgen, kde vysvětluje židovský orientální vztah k ženám skrze příklady tradičních Židů a za pomoci hluboce pestrých milostných příběhů v Bibli. Ghettolieder(Píseň ghetta) pojednává o zvláštnosti židovské hudby a její vztah k hudbě evropské. Novinový článek „Kulturní hodnota hebrejštiny pro moderní Židy“ se snaží probudit touhu v asimilovaných Židech k jejich jazykovému dědictví. Část třetí obnáší pojednání o slepotě v židovství, kde je zmíněn Heinrich Landesmann autor tzv. Lormovy abecedy. Také sem náleží krátká kapitola „Užití varhan v synagoze“. Účelem práce bylo pokusit se alespoň z malé části představit vnitřně bohatou osobu a dílo Oscara Bauma.

Anotace v anglickém jazyce

This thesis is divided into three parts. The first one deals with the situation of the German Jews in the Czech Republic. The second part is focused on Baum's work. One of them is "Die Jüdin von gestern und morgen", where Baum explains Jewish oriental relation to women with help from deep love stories of The Bible. "Ghettolieder" is concerned with peculiarities of the Jewish music and its relation to European music. The newspaper article „Culture value of Hebrew for the modern Jews“ attempts to revive the desire for their linguistic heritage in the assimilated Jews. The third section of the thesis deals with blindness in Jewish culture, referring to Heinrich Landesmann, the author of Lorm's alphabet. The short chapter "Using the organ in the synagogue" is included in this section. The aim of my thesis is to attempt to introduce the deeply interesting personality and work of Oscar Baum.

Klíčová slova v češtině

ANTISEMITISMUS, ASIMILACE, BAUM OSCAR, NĚMEČTÍ ŽIDÉ, PRAŽSKÝ KRUH, SLEPOST, ŽIDOVSKÁ TRADICE, ŽIDOVSKÉ VARHANY

Klíčová slova v angličtině

ANTI-SEMITISM, ASSIMILATION, BAUM OSCAR, BLINDNESS, GERMAN JEWS, JEWISH ORGEL, JEWISH TRADITION, PRAGUE CIRCLE,

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
1. Úvod.....	7
1.1 Závažnost užití halachické látky.....	7
1.2 Vlivy na výběr tématu o Oscaru Baumovi	7
1.3 Dostupnost literatury	8
1.4 Hlavní směry práce	10
1 Okolní svět Oscara Bauma.....	12
1.1 Skrytý antisemitismus v světové literatuře	13
1.2 Antisemitismus mezi vzdělanými vrstvami	20
1.3 Němečtí Židé.....	21
2 Oscar Baum	30
2.1 Život Oscara Bauma	30
2.2 Vztah muže a ženy v díle O.Bauma	36
2.3 Překlad vybraných děl Oscara Bauma	42
2.3.1 Dílo I.: O základech židovské energie	42
2.3.2 Dílo II.: Kulturní hodnota hebrejštiny pro moderní Židy	43
2.3.3 Dílo III.: Židovka v minulosti a budoucnosti.....	45
2.3.4 Dílo IV.:Gettolieder	47
3 Židovství ve vztahu k obtížným otázkám	51
3.1 Varhany v pojetí židovství a O.Baum.....	53
3.2 Slepota v židovství.....	55
Seznam použité literatury a dalších odborných zdrojů.....	58
Výběrová bibliografie děl Oscara Bauma.....	62
Summary.....	64

Seznam použitých zkratk

ADL	Ani-Deformation League of B'nai B'rith
cykl.	cyklus
č.	číslo
jm.	jmenovitě
pol.	polovina
r.	roku
SNP	Státní pedagogické nakladatelství
stol.	století
tj.	to jest
tzv.	tak zvané
VKC ŽMP	Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze
vyd.	vydáno
ŽMP	Židovské muzeum v Praze

1. Úvod

1.1 Závažnost užití halachické látky

Práci jsem se rozhodl vypracovat bez použití halachické literatury, tím i jakýkoliv zmínky v jiných odborných knihách na tento druh literatury upozorňující, přesto že obsahuje mnoho velmi přínosných upozornění a doporučení, jak se má člověk v určitých obdobích a chvílích života zachovat. Důvodem je částečná nelibost tradičních Židů k tzv. “Vědeckému bádání” v tradiční židovské literatuře nežidovskými badateli. Nelibost považuji v mnohých ohledech za odůvodněnou, jelikož je velmi nesnadné i přes velmi kvalitní znalost hebrejštiny se v tomto druhu tradice správně orientovat, protože se jedná o závažný právní materiál, a tím by mohlo snadno dojít nesprávným užitím k zveřejnění tzv. “vědeckého” přesto falešného či velmi povrchního pohledu na židovskou tradici. K objasnění této otázky pomůže jednoduché přirovnání dvou hebrejských sloves *hilel* a *chilel*, které jsou v hebrejském přepisu při rychlém čtení snadno zaměnitelné, jelikož výraznějším rozdílem mezi hebrejským písmenem he a het je snad milimetr dlouhá čárka, přesto že význam prvního slovesa je pochválit, zatímco druhého znesvětit.

Je pochopitelné, že díla pojednávající o tomto oboru vědění se vydávají, neboť často je jejich cílem pomoci přiblížit člověku svět židovského národa a tím alespoň zmírnit časté předsudky o něm přetrvávající. Někdy přímo nežidovské obyvatelstvo žádá komunitu Židů o výdej takových knih. Tak tomu bylo před druhou světovou válkou, kdy Pieta - Sdružení pro rozvoj pietní kultury našich hřbitovů v ČSR požádalo židovskou obec v městě Habry o vydání děl přibližující obyvatelstvu ČSR hloubku židovského přístupu z důvodů nastávající krize¹: *“Představenstvu Židovské náboženské obce v Habrech. V pohnutých dobách nynějších jest nutno věcně informovati i širokou veřejnost o kulturním poslání a vyspělosti židovstva, a starati se o rozšíření knih a spisů, mající přímý vztah ku veřejnosti a používaných jak úřady, tak i jednotlivci.”*

---

¹ Heslo: Habry, archiv na Smíchově, tehdejší adresa spolku: Pieta, Sdružení pro rozvoj pietní kultury našich hřbitovů v ČSR, PRAHA XII. FOCHOVA TR. 170n. Proti Olšanským hřbitovům. TELEFON 529-48.

1.2 Vlivy na výběr tématu o Oscaru Baumovi

Na výběr tématu týkající se Oscara Bauma a jeho díla měla vliv četba mnou velmi vážené ruské literatury a částečného údivu nad tím, jak nenápadně je v vybraných dílech zabývajících se důležitými životními událostmi uložena zmínka o pohrdání židovským lidem, či snad pokus o probuzení povědomí o “Židu lichváři”. Neznamená to, že bych snad tím ruskou literaturu zavrhl, ale tato skutečnost měla vliv na vznik touhy připomenout dílo některého ze zapomenutých osob židovské národnosti, jenž by se svoji kvalitou mohl rovnat, či dokonce převyšovat různá díla světových spisovatelů používajících zmíněnou metodu antisemitismu.

Tato touha byla utvrzena jinou příhodou, kdy profesor Sadek zábavným způsobem upozornil na zanedbání děl osobností méně známých, přestože jejich díla svým významem přesahují hranice jednoho státu. Při jedné z jeho, nejen pro mne, velmi přínosných vyučovacích hodin vyslovil větu: *“Když někdo slyší o Praze, představí si Golema a Kafku, jako kdyby nebylo nic jiného.”*

V následném pátrání po částečně opomenutém Židovi, jenž žil na území České republiky, jsem otevřel knihu od A. Soubigou² obsahující kapitolu týkající se života Židů prvorepublikové doby. Mezi ostatními jmény se tam nacházelo jméno Oscar Baum, bez bližšího upozornění o koho se jedná, kromě toho, že to byl básník, což byl všechn jeho popis v zmíněné knize. Jméno jsem si poznamenal a při dalším setkání s tímto jménem mne obklopil úžas spojený s bolestí nad jeho osudem, četl jsem v časopisu Řoš Chodeš³ o člověku, kterým byl spisovatel, dramatik a básník. Jeho život a dílo byly poznamenány handicapem: v osmi letech oslepl na jedno oko, o druhé přišel poté, co ho ztloukli čeští školáci (jako Němce). Tímto člověkem byl O. Baum.

1.3 Dostupnost literatury

Rozhodnutí zabývat se dílem Oscara Bauma nevyvrátily ani nepříznivé zprávy o dostupnosti jeho díla u prodejců použitých knih, od kterých jsem se dozvěděl, že od Oscara

---

² Tomáš Garrigue Masaryk, Alain Soubigou, nakladatelství Ladislav Horáček - Paseka, Praha a Litomyšl 2004str.

³ ROŠ CHODEŠ, ročník 65, 5763/ leden 2003, str.18

Bauma se nevydala ani jedna kniha česky. Naštěstí jsem před tím navštívil Národní knihovnu v Praze, kde jsem jednu již jednu jeho do češtiny přeloženou knihu začal číst. Nazývala se Pokus o Život. Zde jsem našel další román a jednu novelu, jenž byly přeložené do češtiny, které jsem si objednal. Když jsem si přišel vyzvednout tyto knihy, zjistil jsem, že nejsou k nalezení. Byly sice v lístkovém katalogu, ale chyběly na skladu. Dodatečně se zjistilo, že nejenže chybí na skladu, ale z nějakých nejasných důvodů nejsou k dispozici ani digitální kopie, které Národní knihovna vlastnila. Po prohledání desítek digitálních seznamů malých i větších knihoven České republiky byly objeveny dva romány a jedna novela, z toho jeden román v němčině Moravské zemské knihovny v Brně. Dal se dokonce se samozřejmostí půjčit domů, avšak druhý s novelou s možností studia pouze na místě, se nacházel v Hradci Králové.

Díky upozornění pracovníka ŽMP a doktoranda Mgr. O. Čiháka jsem mohl nahlédnout do diplomové práce od M. Koblížka⁴, *Der Topos des Blinden im Werk von Oskar Baum*, jenž se zajímal o život slepců v dílech O. Bauma. Z této práce jsem získal další odkaz na některou literaturu. Jmenovitě na dílo *Pražský kruh*⁵ od M. Broda, *Život plný bojů*⁶, M. Brod, také Viktora Fischla a jeho dílo *Setkání*⁷ nebo A. Kubina⁸, jehož kniha *Z mého života a z mé dílny* byla důležitou z důvodů jiného pohledu na Baumovo oslepnutí. Dále jsem převzal dílo od P. Demetze⁹, *Praha černá a zlatá*. Mgr. O. Čihák mě upozornil ještě na jednu výjimečnost, jenž měla vztah k O. Baumovi. Byla to *Haftara*¹⁰ psaná hebrejským braillovým písmem darovaná ŽMP a nyní určená pro výstavy. Skrze pracovníky ŽMP jsem se dostal také k knize o J. Serkeho¹¹, *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*. V knihovně tohoto muzea se nacházela ještě další diplomová práce zmiňující O. Bauma, bohužel však pouze okrajově. Byla napsána od R. Veselého¹² a nazývala se *Max Brod a jeho „kruhy“*. Opravdový pramen Baumových děl jsem však našel v archivu¹³ na Smíchově v Praze, kde je uchováváno množství jeho článků, malá knížka básní a různé zajímavosti zmíněné v oddíle týkající se jeho života. V archivu se nacházelo též určité množství korespondence tohoto autora, ale vzhledem

⁴ *Der Topos des Blinden im Werk von Oskar Baum*, Martin Koblížek, Diplomová práce-Jihočeská universita České Budějovice

⁵ *Pražský kruh*, M. Brod, Akropolis, 1993

⁶ *Život plný bojů*, M. Brod, nakladatelství F. Kafky, Praha 1994

⁷ *Setkání*, V. Fischl, Martin, Praha 1994

⁸ A. Kubin, *Z mého života a z mé dílny*, Odeon, Praha 1983

⁹ P. Demetz, *Praha černá a zlatá*, PROSTOR, Praha 1998

¹⁰ *Haftarah Anochi Anochi, slepecký tisk v Braillově písmu, jazyk- hebrejščina*, vydáno 1910, místo uložení: Židovské muzeum v Praze

¹¹ J. Serke, *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Triáda 2001

¹² R. Veselý, *Max Brod a jeho „kruhy“: diplomová práce*, 2007

¹³ Autorova pozůstalost, dopisy, články atd.

k mému přesvědčení, že člověk není oprávněn nahlížet do cizí korespondence a to ani v případě zájmu literárního, či jiného přesahujícího pouze osobní ohledy. Při hledání zpráv o životě O.Bauma jsem se však s tímto typem literatury setkal. Byla to literatura týkající se F. Kafky a v záležitosti života O.Bauma byly zmíněny velmi osobní stavy, jenž byly právě sděleny F. Kafkovi, jako důvěrnému příteli. Toto pro mne nepříjemná zkušenost mne jenom utvrdila v předsevzetí.

Považuji za důležité ještě zmínit jméno starosty města Habry J. Rainiše, jenž mi zapůjčil knihu Čas je šarlatán od Jana Picka¹⁴. Tatínek J. Picka totiž studoval na stejném gymnáziu jako O. Baum, F. Kafka, F. Weltch i Max Brod.

Nejobsáhlejším pramenem života O. Baum z výše uvedených autorů jsou tři uvedené knihy. Byl Tyflopédický lexikon od J. Smýkala, problém se však nacházel v přiřazení příslušného pramenu k jménu Baum. Protože se v jeho lexikonu vyskytují desítky jiných osobností a prameny ke všem jsou promíchány, je těžké určit z kterých uvedených knih byly čerpány zprávy použité pro popis Baumova života. Méně obsáhlejšími zprávami o životě Baumovi osoby podává J.Serke, o to se však víc zabývá víc osobními zážitky Bauma s jeho přáteli, a též zajímavým hlubším způsobem se zabývá jeho díly. Na víc, jako jediný z autorů uvedených v této práci obsahuje početnější, velmi pestrou a často dojemnou fotodokumentaci Baumovi rodiny i samotného Bauma. Dalším dílem obsáhleji pojednávající o Bamově životě je „Pražský kruh“ od M. Broda, jenž sice neobsahuje mnoho údajů o etapách životní cesty Baumovi, ale tyto části jeho cesty jsou zde barvitě vykresleny s neobyčejnými podrobnostmi a krásou příhod. Jeho dílo není pouze strukturované bod za bodem, ale jakoby každá část žila a rozvíjela se v druhé.

Ostatní uvedená díla byla v rámci přiblížení Baumova života užita pouze okrajově.

1.4 Hlavní směry práce

Tato práce se dělí do tří oddělení. První se zabývá prostředím, které mělo vliv na Baumův život, jakožto německy píšícího pražského Žida, jenž svým srdcem tíhne k zachování tradici předků. Následuje kapitola o antisemitismu ve světové literatuře, ve vzdělaných vrstvách pražské společnosti a text týkající se tzv. pražských německých Židů.

Druhá, hlavní část je pokusem o zobrazení života O.Bauma s uvedením více názorů na událost jeho oslepnutí. V tomto oddíle se také nachází překlad jeho vybraných článků, např.

---

¹⁴ Čas je šarlatán, Jan Pick, Scarabeus, Praha 1997

Die Jüdin von gestern und morgen (Židovka minulosti a budoucnosti), Ghettolieder(Píseň ghetta), Der Kulturwert des hebräischen für den modernen Juden (Kulturní hodnota hebrejštiny pro moderní Židy). Texty zde většinou vyjadřující Baumovu touhu uchovat tradici předanou předky.

V závěrečném oddíle, tj. třetím jsem se pokusil stručně přiblížit obtížnější stránku Baumova života, jimž byla slepota. Vybral jsem zprávy z Encyklopedie Judaica, týkající se překladem hebrejských textů do braillového písma i péči o slepé v židovství. Jako příměr k jeho ztrátě zraku je uveden příběh Hieronymuse Landesmanna, jehož život byl Baumovu v mnohém podobný. Dalším bodem v této části jsou varhany, protože O.Baum složil státní zkoušku pro hru na varhany a později hrál na varhany v synagoze v Praze. Uvádím krátké zajímavosti o historii varhan, jenž byly též převzaty z Encyklopedie Judaica. Z výše uvedených důvodů nejsou čtenáři poskytnuty zajímavé právní pohledy židovské tradice týkající se užití varhan v židovství.

Díla O. Bauma jsou prodchnuta důležitými otázkami týkající se základních životních skutečností. Patří mezi ně určitá zodpovědnost za svůj život, žena její vliv na okolní svět, židovská tradice. Zvláště v románu Soud lásky se vyskytují situace naznačující nebezpečí poddání se vášni k neznámé ženě, které jsou v mnohých ohledech velmi podobné s vyobrazením vztahu muže a ženy v díle Krakatit od K. Čapka.

Účelem této práce je základními body objasnit prostředí, dílo O. Bauma, protože jeho osobnost leží doposud trochu zapomenuta stranou, jak v všeobecné znalosti jeho samého, tak i jeho díla, které se pouze sporně nachází v knihovnách na území České republiky na rozdíl od Německa, kde Německá národní knihovna obsahuje větší počet jeho knih.

Dodatek:

V textu se někdy vyskytují jména Bůh, či bohoslužba s prepisem B-h, b-hoslužba. Tato forma byla zvolena podle psaní těchto názvů v tradičním židovství.

1 Okolní svět Oscara Bauma

K pochopení života a díla O. Bauma považují za důležité ozřejmit dobu ve které žil. Tato část se bude zabývat antisemitismem okolí O. Bauma. Hlavní díl této kapitoly bude věnován životu tzv. Pražských německých Židů mezi které Baum náležel. Neodmyslitelně k průběhu života každého Žida, jenž žil během 20. a 21 stol patří též setkání s asimilací, o které zde bude též krátce pojednáno.

Nejdříve je uvedena část nadepsaná „Skrytý antisemitismus ve světové literatuře“, která je výčtem hanlivých vět vůči Židům v literární oblasti, které jak už bylo uvedeno v úvodu u mne vyvolaly myšlenku pokusit se připomenout nějakého z částečně zapomenutých spisovatelů židovského původu. Současně tato světová literatura představuje určité podpůrné prameny antisemitismu vzdělanější vrstvy společnosti v místě, kde byla vydávána. Je známo, že se O. Baum pohyboval mezi vzdělanci tehdejší doby, tedy mezi lidmi kteří nejspíše znali významné autory literatury v této práci zmíněné a je otázkou, jak dalece zmíněná díla ovlivnila jejich názor na lidi s židovskou národností a přesvědčením. Mezi těmito díly pak zvláště vyniká kniha od K.M.Č. Choda nesoucí název „Turbina“, jenž přímo začerňuje život Židů v Praze a snad zesměšňuje jejich vztah k němčině.

Část této kapitoly nesoucí název „Antisemitismus mezi vzdělanými vrstvami“ je výběrem výroků většinou vysokoškolsky vzdělaných lidí, mezi nimi i jeden profesor, kteří vědomě veřejně obviňovali židovství z různých hanebností. Vzhledem k tomu, že O. Baum byl věřící Žid, který toužil uchovat židovskou tradici, se i na něj nesporně vztahují antisemitistické výroky okolí. Z nich zvláště ty, které se nacházeli u vysokoškolsky vzdělaných lidí, kteří protože působili na kruhy v kterých se B. pohyboval, totiž novinářství, literatura, hudba i divadlo.

Důvodem pojednání o asimilaci jsou těžkosti, které tento nový proud probouzel v životě Židovské obce, jejíž členem Baum byl. Ve svém díle se zabývá jak antisemitismem, tak i asimilací. Antisemitismus je v jeho díle v této práci zastoupen dílem Odvrácená kletba, Von Wessen der jüdischen Energie (O základech židovské energie) i jednou větou v románu Soud lásky. Asimilace se týkají hlavně novinové články uvedené v této práci např. Der Kulturwert des hebräischen für den modernen Juden (Kulturní hodnota hebrejštiny pro moderní Židy), nebo mimo jiné i v díle Die Jüdin von gestern und morgen (Židovka v minulosti a budoucnosti). Část Němečtí Židé se týká už zmíněné asimilace v vztahu k němčině, protože Baum mluvil i psal německy. Účelem těchto částí je pomoci čtenáři vcítit se do doby v které

1.1 Skrytý antisemitismus v světové literatuře

Je všeobecně známé, že se vyskytovala nenávisť vůči židům jak v Rusku, tak i na území České republiky. Doufal jsem však, že se s touto nenávisť nesetkám v knihách významných spisovatelů. Autorů, jejichž hloubku myšlení se pokoušejí studenti vysokých škol vystihnout ve svých diplomových pracích. To však neznamená, jak už bylo zmíněno v úvodní kapitole, že bych si všeobecných úvah těchto autorů nevážil.

První kniha, jenž rozdmýchala touhu číst dál podobný druh literatury a pokusit se hledat antisemitismus zakrytý okolními větami, měla název Bratři Karamazovi od Fjodor Michajloviče Dostojevského. Kniha obsahuje mnoho otázek o životě, smrti a vzájemných vztazích člověka. Na jedné z prvních stránek jsem se zarazil čtouc o popisu hrubé postavy muže, který získával peníze sňatky a způsoby tomu podobnými. Do popisu jeho života byla mimochodem vložena věta: *„Asi tři nebo čtyři roky po smrti své druhé manželky odcestoval do jižního Ruska a nakonec se dostal do Oděsy, kde strávil několik let. Seznámil se tam, jak říkal, „s mnoha židy, židky, židáčky a židaty“ a skončil tím, že ho nejen židé, ale „i izraelité uznávali“. Musíme mít za to, že právě v tomto životním období v sobě vypěstoval zvláštní schopnost shánět a vytloukat peníze.“*¹⁵ Byla to jediná zmínka o židovském lidu v této knize, o to více se mi později vracela.

Autor předešlé knihy, jenž mne svým způsobem psaní a výběrem témat odpověděl nejen v zmíněném díle na mnoho závažných životních otázek, ale zvláště v následujícím, známém pod názvem Idiot, mé soustředění k těmto otázkám převrátil svoji ojedinelou, jen tak mimovolnou zmínkou uprostřed knihy, použitou k osvětlení povahy vychytralé osoby s kterou je spjata část života hlavní postavy díla: *„Před třemi dny řečnil u smírčího soudu. A víte, koho tam hájil? Stařenu, která ho na kolenou prosila a kterou okradl hrabivý lichvář - přivlastnil si celé její jmění, pět set rublů, tedy tu stařenu odmítl a hájil zrovna toho lichváře, židáka Zaidlera, protože mu slíbil padesát rublů...“*¹⁶

Sociální téma se nachází v Mrtvých duších od Nikolaje Vasiljeviče Gogola. Klade důraz na poctivou práci. Hlavní postava podvodník Čičikov skupuje Mrtvé duše, tj. otroky, kteří buď zemřeli či utekli svému majiteli, ale ještě nebyli zapsáni u státních úřadů jako

¹⁵ Bratři Karamazovi, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, vydala Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, Praha 2004, str. 27

¹⁶ Idiot, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, nakladatelství Ikar, Praha 1995, str. 174

nezvěstní. Má rád okázalý život přepychu. Je mu milé býti při svých návštěvách pohoštěn a když se připravuje na jednu z mnoha návštěv, dostane se mu upozornění od starostlivého přítele: *“Ty si vůbec neumíš představit, jak budeš otrávený až tam přijedeš. To je ti hotový židák! Jak tě znám, budeš krutě zklamán, tam tě nečeká partie očka ani láhev nějakého bonbónu.”*¹⁷ Nikde v celém tomto díle jsem nenalezl podobně jako v literatuře od Dostojevského nějaký poukaz na přínos osob židovského národa, jako kdyby vůbec nebyl či se vykytoval pouze okrajově. O to víc byl podtržen zájem Židů podvádět za účelem většího zisku v druhém zmínění o Židech v této knize: *“Záhy pocítili Čičikovovu moc pašeráci. Stal se postrachem a zhoubou všeho polského židovstva. Byl neúprosně, takřka nepřírozeně čestný a nepodplatitelný.”*¹⁸ Dokonce přímo konkrétní okolnosti v ruské historii známé jako pochod španělských ovcí jim byl připisován: *“Začátek byl velkolepý: čtenář bezpochyby slyšel často opakovanou historku o vynalézavém pochodu španělských ovcí, které přenesly přes hranice v dvojitém kožichu na milión brabantských krajek. K této události došlo právě tehdy, když Čičikov sloužil na celnici. Nemít sám v tomto podniku prsty žádným židům by se nepodařilo něco podobného uskutečnit.”*¹⁹

Nechci psát, že všichni Židé jsou jenom spravedliví, plní příkazy zapsány v Tóře, že nikoho nikdy nepodvedli, ale u každého národa se nacházejí přece obě strany, jedna horší a druhá náležitější do předních míst mezi nejryzejší povahy. Nechci popírat některé zprávy o účasti na sociálních převratech, přestože by měly být bedlivěji zkoumány prameny těchto zpráv, zdali nejsou pouze už z předem ovlivněny a z toho důvodu uvažovat nad jejich hodnověrností.

Na základě doporučení z přednášky filosofie jsem si přečetl dílo *Oliver Twist* od Charlese Dickense. Je dojemným příběhem chlapce postrádajícího rodiče, který byl trápen v sirotčinci. Milý příběh o tom, jak malý chlapec v sobě nalezne touhu žít čestně, se vyskytuje i některých hudebních textech. Na přední straně se nachází popis osob v díle, z nichž byly uvedeni dva židé a to s následujícím popisem: *“Barney: mladý zlotřilý žid; Fagin prohnáný starý žid, přechovávající zloděje a kradených předmětů”*²⁰. Při pročítání bylo zjevné, že za všemi velkými podvody v knize byli židé. Při jejichž popisu se většinou neužívalo

¹⁷ Mrtvé duše, Nikolaj Vasiljevič Gogol, přeložila Naděžda Slabihoudová, nakladatelství Levné Knihy KMa, Praha 2002, str.73

¹⁸ Mrtvé duše, Nikolaj Vasiljevič Gogol, přeložila Naděžda Slabihoudová, nakladatelství Levné Knihy KMa, Praha 2002, str. 256

¹⁹ Mrtvé duše, Nikolaj Vasiljevič Gogol, přeložila Naděžda Slabihoudová, nakladatelství Levné Knihy KMa, Praha 2002, str. 256

²⁰ Oliver Twist, Charles Dickens, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985, str.12

nenápadného vložení, jak je tomu v ruské literatuře, přesto že se zde okrajově tento druh vyskytuje též. Osoba, která zaujímal hlavní místo mezi londýnskými podvodníky trápící mladého Olivera, byl Žid, na jehož popisu si nechal autor záležet: *“Dlažbu pokrývala silná vrstva bláta a nad ulicemi visela černá mlha; lenivě se snášel mrholivý déšť a všechno bylo na dotek studené a slizké. Noc se zdála jako stvořená k tomu, aby se na takového tvora, jako byl žid přímo patřilo výt venku.”*²¹ Při líčení je použita vybraná stavba věty s zabarvením výrazů: *“Zavládlo dlouhé mlčení, při němž se žid, s tváří svaštělou v lotrovský výraz přímo satanský, hroužil do hlubokých úvah.”*²²

Pro lepší snahu pochopit některé následující věty anglického autora použijí předcházející pozoruhodné dílo Mrtvé duše od N.V. Gogola, kde se jména lidí i měst nazývají podle nejrozmanitějších lidských vlastností, většinou však neduhů: *„Ovšemže se také zajímal o vůkolní statkáře a zjistil, že to jsou: Bleškin, Čítavec, Mydlář, plukovník Čabrakov, Psovský”*. Kromě těchto jmen je možno nalézt i *Plesnivce*. Při upozornění na vesnice, z kterých pocházeli vrahové, je užito popisu: *“Druhá nenadállost byla taková: rolníci ze Všivé Lhoty se spojili s rolníky ze Svinova a Pyšné Lhoty a sprovodili ze světa újezdni policii v osobě nějakého porotce Drobečka;”*²³ . Sám autor tento vědomý způsob vysvětluje mimochodem při události společenského setkání: *“Ti všichni, kteří už dávno přerušili veškeré společenské styky a chodili jenom, jak se říká, do Hajan nebo do Dřímotína (znamenité výrazy utvořené od sloves “hajati” a “dřímati”, jichž se u nás zhusta používá, právě tak jako věty “je u Funila a Chrápala”, což znamená, že spí jako dřevo, jako dudek, jako měch, na boku, na znak a ve všech jiných polohách a přitom chrápe a funí);”*²⁴

Vysvětlení N.V. Gogola použijí jako pomoc k pochopení zdánlivě náhodným jménem v románu Ch. Dickense, které náleží podle soudce člověku zodpovědnému za loupežný pokus: *“Zkrátka a dobře, po troše dalšího zkoumání a spoustě dalšího mluvení se dal jeden sousední smírčí soudce snadno pohnout, aby přijal společnou záruku paní Maylieové a doktora Losberna na to, že se Oliver dostaví k soudu, bude-li kdy předvolán, a potom se Blathers a Duff, odmění nakonec dvěma guinea, vrátili do Londýna, v názoru na předmět své výpravy nikoli jednotní; posledně jmenovaný se po zralé úvaze všech okolností klonil k víře, že loupežný pokus má na svědomí Šmat Jezule, kdežto první byl stejně ochotně hotov přiznat*

²¹ Oliver Twist, Charles Dickens, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985, str.161-162

²² Oliver Twist, Charles Dickens, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985, str.165

²³ Mrtvé duše, Nikolaj Vasiljevič Gogol, přeložila Naděžda Slabihoudová, nakladatelství Levné Knihy KMa, Praha 2002, str.211

²⁴ Mrtvé duše, Nikolaj Vasiljevič Gogol, přeložila Naděžda Slabihoudová, nakladatelství Levné Knihy KMa, Praha 2002, str.207

plnou zásluhu za to slavnému panu Chickweedovi Skobovi.“²⁵ Snad každému člověku, alespoň trošku seznámeném s Židovstvím neunikne, že se jedná o židovské jméno pozmeněné k podobě základnímu významnému vyznání **Šma Jisrael**, které tvoří povinnost Žida milovat jediného B-ha, necht' jest požehnáno jeho jméno.

Další nenápadně schovaný text, umístěný skoro v závěru knihy, představuje samozřejmě velmi propracovaně farizeje, který je popsán nepřimo: „Tím co dělá mohamedán“. Důraz je kladen nepřímým popisem na neúctu Žida v modlitbě skrze nečistotu, což poukazuje na autorovu neznalost alespoň základních pravidel Židovské bohoslužby: „*Vidět mě to vaše povýšené pobožné panstvo, jaká jsem teď tady před vámi, tak zvedlo nos a kázalo mi o věčném ohni a zatracení!*“ zvolala dívka. „*Ach drahá paní, proč nejsou takoví, co se vydávají za vyvolence boží k nám bídným ubožákům tak laskaví a přívětiví jako vy, která byste se svým mládím a krásou a vším, co oni už dávno ztratili, mohla být spíš trošku pyšnější než o tolik pokornější?*“

„*Ba!*“ přisvědčil pán. „*Když se modlí Turek, umyje si napřed pořádně tvář a obrátí ji k východu a tihle solidní lidé, když se tolik naotírali o svět, až si z tváře setřeli všecken úsměv, se s nejmenší pravidelností obracejí k nejtemnější straně nebes. Kdybych měl volit mezi mohamedánem a farizejem, tak vždycky raděj toho prvního!*“²⁶

Považuji však za důležité v souvislosti zmínění mohamedána připomenut, že tato kniha byla vydána též v arabštině pod stejným názvem اوليور تويست (Oliver Twist) a je možné ji najít v seznamu literatury k zakoupení v IRANIBOOKSHOP.com. Následky, jaké literatura tohoto druhu má ve vztahu k Židům, si je možné domyslet. Jsou tím závažnější, čím uznávanější autor je předcítán.

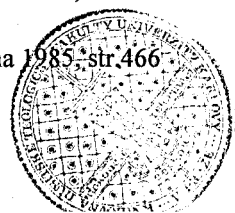
Výjimečně v úplném závěru je napsáno o ctihodných mužích Židova vyznání, ale už se tam neuvádí, které vyznání to je. Vzhledem k velkým asimilacím by to mohlo být i křesťanství a tím jen podtrhnout rozdíl mezi ním a tzv. „Židovským způsobem života“ v předcházejícím podání autora: „*Přišli se s ním modlit ctihodní mužové jeho vyznání, ale se zlořečením je vyhnal. Znovu se pokusili o svůj čin lidumilosti, ale musili prchnout před jeho ranami*“.²⁷ I kdybych připustil, že se jedná o židovské přesvědčení, tak tato věta je příliš nepatrná v porovnání užitými odstavci k pošpinění.

Významná osobnost francouzského světa, autor povídek, románů, divadelních her, lyrických i epických básní, filozofických úvah, esejů a historických studií François-Marie

25 Oliver Twist, Charles Dickens, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985, str.268

26 Oliver Twist, Charles Dickens, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985, str.207

27 Oliver Twist, Charles Dickens, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985, str.466

Arouet, v literatuře uváděn jako Voltaire, ve své povídce Candide neboli Optimismus napsané proti filosofickému pojetí G.W. Leibnize uvádí tři Židy. Dva židé byli upálení inkvizicí bez jejich popisu, ale u třetího byla vyzdvižena jeho nevázaná touha po ženách s nenávisť vůči křesťanství v podobě přídavného jména galilejská užitého v následujícím textu: „*Tento Issachar byl nejvzteklejší žid, jakého kdy viděl Izrael od zajetí babylónského. „Co?“ řekl. „Ty čubko galilejská, ty nemáš dost pana inkvizitora? To se mám dělit ještě s tímhle mizerou?“ To řekl, vytáhl dlouhou dýku, již byl vždy opatřen, a vrhl se na Candida, protože si myslel, že není ozbrojen. Leč náš dobrý Vestfálec dostal od stařeny s oblekem i líbezný meč. Vytasil jej a ač byl velmi jemných mravů, švihl vám jím tak, že se Izraelita svalil na dlaždičky, zrovna k nohám slečně Kunigundy*“.²⁸

Kámen a bolest, kniha napsaná Karem Schulzem zabývající se životem Michelangelovým, jeho bolestí při získávání obživy, popisem tehdejšího úpadku papežství a tím i křesťanství, obsahuje znovu jen velmi krátké zmínění o člověku židovské národnosti. Děje se tak při popisování města během bolestných útrap života Michelangelova. Text popisuje Žida jako šejdíře: „*Pochodeň stráží zakrvácela na náměstí a pak zmizela za nárožím. Dva lotři ve stínu se zuřivě hádali se židem, nabídnuvše mu plášť docela nový, šlechtický, pouze s nepatrnou bodnou trhlinou, pak dva prsteny a čapku. Nastalo rychlé smlouvání za kmitavého pohazování prstů, až se rozzlobili oba lotři a vrhli se na žida, který, skuče bolesti, dal jim, kolik chtěli a pak rychle prchal tmou, plášť přes ruku a prsteny v hrsti, pochechtávaje se spokojeně, neboť nutně ošidil oba*“.²⁹

Karel Matěj Čapek-Chod který se narodil r. 1860 v Domažlicích, zemřel 3.11.1927 v Praze povoláním novinář, jehož způsob psaného projevu je označován na obalu jeho knihy Turbina, jako znalý lidí, jejich životního prostředí: „*Čapek-Chod si zvolil jako metodu vnikání v poznání lidí studium jejich životního prostředí, bystré a přesné jejich charakteristických detailů*“³⁰, popisuje ve své knize, z které pochází i uvedený popis jeho znalostí. Píše o neštěstí bohaté rodiny, z kteréhož důvodu se kniha zdá býti lákavá k poučení. Začíná popisem tradičního polského Žida, ubytovaného v části Prahy nazývajícím se Josefov, na více než osmi stranách. Popis se zaměřuje na událost, jak si o Šabatu na Nový rok stříhá pejzy, aby ho nebylo při jeho podvodném obchodu poznat: „*Na nějakou vteřinu ještě neměl odvahy otevřít oči, aby se podíval na svůj svatokrádežný a rouhavý čin, jakýmž porušil příkázání, podle kteréhož nůžky nesmějí se dotknouti „hrotů vlasů a vousů tvých”, a když prohlédl, viděl, jak*

²⁸ Candide, neboli optimismus, Voltaire, nakladatelství Hynek, s. r. o., Praha 1970, str.49

²⁹ KÁMEN A BOLEST, Karel Schulz, nakladatelství Vyšehrad, Praha 1977, str. 270

³⁰ TURBINA, Karel Matěj Čapek Chod, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p.,str. Obal

Leibovi v zrcadle ztuhla ironie na tenkých rtech, jak cosi jako ruměnec ztemnělo Leibovi tváře, věčně žloutenkové, neboť teprve teď připadlo Leibovi v zrcadle, že je dnes šábes a že tedy hřích je více než desetkrát tak těžký, ale že se tak napálit dal, za to se Leib Leibovi tváří v tvář vysmál”³¹.

Před následující větou upozorňuji, že autor žil za života Oscara Bauma. Při popisu je zvýrazněna společnost pražských Židů s pokusem představit jejich samolibost, tam také užívá místo slovo národnost slovo plemeno, které se vyskytuje o odborných knihách při popisu zvířat a samozřejmě podtrhuje zlou vůli přestupovat příkazy Tóry: „*Když byl hotov, usmál se sám na sebe se značnou dávkou pýchy, neboť přimhouřil-li jedno oko, mohl platiti zpovzdálí za člena oné pražské společnosti soukmenné, která sama sebe nazývala vznešenou, což polští páriové téhož plemene parodovali nenapodobitelnou ironií, jaká je možná jenom ve směsi pražské “vysoké němčiny” s opovrženým žargonem, řekne-li se např. “eine Gesellschaft – esoi vornehm”.*

Přeměna byla tak dokonalá, že Leib před zrcadlem, vida v zrcadle pana Blumendufta, neodolal, s uctivým posměchem se mu poklonil a z čiré zlomyslnosti přál mu “Šono tóvol”, tj. Nového roku, neboť nejen byl dnes šábes, ale i Nový rok”³².

Kniha pokračuje rozepsáním podvodného obchodu týkající se falsifikováním křesťanské knížky “náhodou” se symbolem Svatého Ducha, kterého dokázala židovská podvodnická společnost zfalzifikovat tak, že vypadal k nerozeznání od pravého. Tato kniha byla určená k pozdějšímu velmi výhodnému podvodnému prodeji, když měla být pokládána za pravý, kdysi ztracený výtisk. Také se tam vyskytuje drobný popis této podvodné židovské skupiny. Potom následuje příběh bohaté průmyslnické rodiny s jejich jednotlivými životními osudy. Až na konci knihy je možno se znovu setkat s tímto Židem. Ten zde děkuje Bohu za zničení domu rodiny jeho společníka v podvodném obchodě, protože se tam nacházely důkazy jejich trestného činu. V této chvíli Žid neví, jestli někdo zemřel na následky tohoto zničení, přesto se v autorově podání raduje: “*S nevýslovně blaženým výrazem v tváři stál tu Leib Blumenduft, a roztáhnuv paže své zvolal: “Gott der Gerechte, geloibt zoi doi Name!” Dík tento patrně platil jeho záchraně z hrůz a nebezpečí právě zažitých. Chápal, co se stalo“.*³³ Když zjistí, že jeho už zmíněný společník při tomto neštěstí zemřel, zvolal: „*Potom vychrlil prudkou otázku, již pochopil Nezmara jako dotaz po panu Freyovi. Nezmara sebral všechnu svou němčinu a řekl: “Dersauft, konc und kór, tort untn in Wosr!” Nochmals zoi geloibt doi*

³¹ TURBINA, Karel Matěj Čapek Chod, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., str. 10

³² TURBINA, Karel Matěj Čapek Chod, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., str 10-11

³³ TURBINA, Karel Matěj Čapek Chod, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., str. 341

Name!" zavolal Leib Blumenduft náruživě k nebesům; ale výraz divoké radosti v očích jeho náhle zhasl³⁴.

Na závěr ještě autor popisuje Žida následujícím způsobem: "Tu usušil své slzy holou dlaní, ježto šátku neměl, spáchal neslýchaný čin darem jedné koruny Nezmarovi i odešel volně, ježto nebylo nyní příčiny, aby se skrýval."³⁵

„Ukřižovaná“ je název knihy od Jakuba Arbese (1840-1914), českého spisovatele novináře, divadelního kritika a tvůrce fantaskního žánru zvaného "romaneto". Romanetem je právě výše zmíněné dílo pojednávající o katolickém modernismu, o bouřích v Haliči r. 1848 a o ukřižování židovské dívky sedláky během těchto bouří. Kniha je spíše kritikou špatného chování k Židům než jejich hanobením. Kniha při uvedení čtenáře do příběhu mladého muže vyzdvihuje jeho uchvácení krásou osobnosti židovské dívky z vyprávění jiné osoby. Toto uchvácení je spojeno s bolestí nad na ní vykonaným násilím v podobě ukřižování. Jednou při vojenské výpravě slyšel znovu příběh ukřižování této dívky od jednoho vojáka, jehož následně usmrtil: "... Vrhli jsme se na padoucha a vtáhli jej do prostřed pokoje. Páter chtěl chránit holčinu, ale já mu ji vyrval a srazil pátera jednou ranou k zemi...Židáka jsme utloukli...Mezi tím vykřikl jsem: „A co s holkou?“- „Zabme ji!“ volali někteří.- „Ne, ne! to by za to nestálo,“ zvolal jsem. „Jako židé ukřižovali Krista, tak ukřižujme my židovku!“- „Ukřižujme! Ukřižujme!“ hulákalo několik zpitých a rozvzteklých sedláků...Byl jsem tenkrát mladý, silný chlapík a sám jsem omdlelou holčinu vynesl na náves a tam..."³⁶ Zajímavé je možné poukázání na ukřižování židovské dívky v spojení s ukřižováním Ježíše, který byl podle mnohých zpráv včetně evangelijních Žid. Přesto i zde se objevila věta snadno nepostřehnutelná, okolním textem popisujícím přátelství obklopená věta zdůrazňující, že Bohem židovského národa je zisk a pro něj je ochoten vše objevovat: "Kromě otce tvého býval v té době nejupřímnějším soudruhem mým jakýsi žid. Byl to dobrý hoch; ale povahu kmene židovského v ničem nezapřel. Bohem jeho byl zisk a bohu tomu byl by obětoval vše"³⁷

Citelné chápání těžkého života Žida pod vládou křesťanství naopak vystihuje Alois Jirásek dílem Temno, kde popisuje myslivce, jenž se u vrchnosti zastane nevinného Žida. V smutné okolnosti odvozu dětí do Prahy za trest, jelikož jejich tatínek, už zmíněný myslivec měl doma nekatolickou křesťanskou literaturu a uprchl z země je projeven pocit pochopení

³⁴ TURBINA, Karel Matěj Čapek Chod, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., str. 341, Dersauf...- Dočista se utopil tam dole ve vodě

³⁵ TURBINA, Karel Matěj Čapek Chod, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., str.341

³⁶ Ukřižovaná, Jakub Arbes, Nakladatelství F.ŠIMÁČKA v Praze, 1903, str.101

³⁷ Ukřižovaná, Jakub Arbes, Nakladatelství F.ŠIMÁČKA v Praze, 1903., str. 68

údělu židovského národa. Žid vystupuje jako člověk citů, zkoušející pro víru: „*Ve všech staveních tma; vesnice spala, černá byla, jenom před vroubeným příbytkem mladého žida Lazara Kiše hořela svítlna u vozu, do kterého Kiš zapřahal svého koníka. Jak Tomáš žida zhlédl, chvatně k němu zaběhl a chvatně ho žádal, aby, kdyby někdo z Mezříče se u něho stavit, aby po něm strýci Klancovi vzkázal, že je odvezli do Prahy a že strejce a babičku pozdravují, on a Helenka, a že budou-li moci, že časem do Mezříče vzkážou.*

Lazar Kiš byl překvapen, ale hned slíbil, že to obstará, jistě. "Vyřídím, opravdu, váš pantáta byl na mne hodný, zastal se mne, a vždyť taky pro víru zkouším; mlč, já to udělám. A co byste, poklasný" prudčeji se ozval, když poklasný volal na Tomáše, co má s židem, ať táhne, a rychle přistoupil k Helence."³⁸

1.2 Antisemitismus mezi vzdělanými vrstvami

Vzdělání lidé, někteří dokonce profesori teologie v období života Oscara Bauma vystupovali proti Židovství. Skrze nedůkladnou znalost oboru probouzeli antisemitské citění na základě Talmudu - spisu, který je velmi těžké pochopit a pro ne-izraelitu bez příslušného vedení je snad až nemožné jakékoli studium. Dle slov rabína Kollera ani rodilý Jisraelita ho nedokáže přečíst, aby textu rozuměl. Na německé univerzitě v Praze se však vyskytl profesor teologie, který napsal dílo *Žid podle Talmudu (Der Talmudjude)*. Jmenoval se August Rohling³⁹. V knize podává nevěrohodné vědecké argumenty za účelem podpořit nenávisť proti Židům se zřetelem k rituální vraždě. Dílo bylo vydáno v mnoha jazycích a stalo se nejlépe prodávajícím antisemitistickou knihou.

Podobným způsobem sborník, nesoucí název *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*, upozorňuje na výstavu *Zrcadlo Židů*, jehož autorem byl K. Topinka: „*Největší skandál však vzbudila v demokratické veřejnosti o tři roky později (tj.1925) výstava Zrcadlo Židů pětáctýřicetiletého akademického malíře a karikaturisty Karla Topinky, talentovaného Brožíkova žáka. V cyklu dvaceti umělecky zručných perokreseb vystavených v Brandlově pavilonu Gröbovky (Grošovky) na Vinohradech malíř skandalizoval židovské náboženství a údajný židovský charakter. Vědecký charakter se pokoušel svým kresbám zajistit citáty z uznávaných autorit evropského antisemitismu (Édouard Drumont, A. Pontigny, Lamarque, August Rohling) a domnělými citáty s Talmudu. V prospektu k výstavě Rohling napsal: "Talmudecký Žid je mužem doby nynější, jako jím byl dříve a tyto kresby mají za účel*

³⁸ Temno, Alois Jirásek,, Státní pedagogické nakladatelství n. p., Praha 1959, str. 227-228

³⁹ Hilsnerova aféra a česká společnost,1899 – 1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24.-26 listopadu 1999, vyd. ŽMP, Praha 1999, str. 18

naši širší veřejnost upozornit, aby byla na stráži a daly jí možnost lépe sledovati činnost rasy, která, obrněna nemorálním a cynickým svým náboženstvím, vrhá se na křesťany jako dravec s vědomím, že jí bude rabíny všechno darebáctví na nás páchané odpuštěno. K tomu nás nutí národní cit a prostý pud sebezachování.“⁴⁰

Oldřich František Vaňka, vystudovaný orientalista, zabývající se teozofií a popularizací biblistiky se svými jazykovědnými analýzami snažil dokázat užívání rituální vraždy mezi židovskými zvyky, jak oznamuje kniha Hilsnerova aféra a česká společnost: „Závažný je z tohoto hlediska předvánoční populárně naučný výklad Oldřicha Františka Vaňka. Jeho „historická a etnologická úvaha“ o starožidovských zvycích je postavena na čtyřech tezích: 1. lidská oběť byla u starých Hebrejců běžná, jak svědčí i bible, 2. praktikovala se i po diaspoře, 3. klasičtí řečtí autoři od Démokrita a všichni autoři římské hovoří o rituálních vraždách v židovské populaci, 4. Maimonides ještě ve středověku uvádí, že krev je životní šťávou, což se prý vztahuje i na děti.“⁴¹

1.3 Němečtí Židé

"A Franc Kafka v hovorech s Gustavem Janouchem poznamenal: "Oscar Baum ztratil zrak jako Němec, jako někdo, kým vlastně nikdy nebyl a nikdy být neměl. Snad je Oscar Baum jen smutným symbolem takzvaných pražských německých Židů."⁴²

Je otázkou, zdali reformy Josefa II. měli napomoci životu židovského obyvatelstva nebo zdali byl úmysl opačný. Mnoho tradičních rabínů nesouhlasilo s účinky, které tyto reformy provázely, které nesly ovoce v podobě oddělení mnohých Židů od jejich náboženství.

V řadách Židů se však nacházeli vzdělaní lidé, kterým reformy vyhovovaly, nazývali se maskilim, byli to příznivci haskaly, která se někdy překládá, jako židovské osvícenství. Kniha „Češi, Němci, Židé?“ uvádí, že Josefa II. vedla k jeho reformám zvláště snaha upravit právní postavení svých poddaných tak, aby podléhali co nejbezprostředněji exekuci vládce.⁴³ Tyto reformy obsahovaly zkoušku němčiny, jako podmínku k vykonávání místa rabína. Účetní knihy židovského lidu nesměly být vedeny hebrejskými písmeny, nahradila je němčina, kterou Josef II. prosazoval na židovských školách a jenž měla být zavedena jako úřední jazyk

⁴⁰ Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech, Sborník přednášek z cykl.VKC ŽMP v říjnu 2002 až červnu 2003, vydalo ŽMP

⁴¹ Hilsnerova aféra a česká společnost, 1899 – 1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24.-26 listopadu 1999, vydalo Židovské muzeum v Praze, Praha 1999

⁴² J.Serke, Böhmisches Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str.135

⁴³ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 55

monarchie. Zmíněná kniha dodává⁴⁴, že maskilim přijali vyučování němčiny v domnění, že jim pomůže k lepším životu mimo ghetto, jenž nepovažovali za příliš vhodný a z toho důvodu se stali učiteli na státních židovských školách: „*Ve velké většině se právě maskilim stali zapálenými učiteli na nově zřízených státních židovských školách. Ti nejlepší pak přednášeli na tzv. Hauptschule v Praze, kde studovali noví adepti na učitelství v židovských školách.*“⁴⁵

Horlitel proti haskale byl Ezechi'el Landau⁴⁶ (1713-1793). Dle některých autorů byl pokládán za posledního významného talmudického učence v českých zemích. Vyjádření tohoto boje předkládá Jurgen Serke v knize *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou: „*Opustili starý hodnotový systém který-terý evokoval-řečeno s Kafkou- „věžeňskou celu“, ghetto, a vypracovali se k zámožnosti v systému novém. To, že ghetto bylo i pevností, zjistili, až když už se do této pevnosti nemohli utéci*“.⁴⁷ V této záležitosti uvedený autor připomíná roku 1922 napsaný text od O. Bauma týkající je emancipovaných Židů: „*Zaběhnuti v bezpečných kolejích postavených na solidní kauzalitě (materialistické pojetí dějin a psychologismus filozofie, ministicko-darwinovská kosmogonie přírodních věd) důvěřovali stále rychleji se ženoucímú civilizačnímu pokroku jako ideji lidstva, a za nejvyšší ideál pokládali buď nejlepší techniku vydělávání peněz a výroby statků (nejpříznivější materiální poměry jedince) nebo nejlepší mechanismus dělby práce a statků (nejlepší materiální poměry mas), dokud by si toto slovo- ideál- žalostně a s dětskou přemrštěností nevymodlili. Jejich národní drama byl Moudrý Nathan...*“⁴⁸

Dílo Hilsnerova aféra a česká společnost uvádí vztah patentů Josefa II. a židů ve vztahu k úřadům: „*Podmínkou patentu Josefa II., takzvaného židovského patentu bylo, že Židé, kdykoliv se někdo z nich obrátí na úřad a bude od řadu něco potřebovat, musí prokázat znalost zemského jazyka, Landessprache, a zemský jazyk, rozuměj, ve výkladu vídeňské vlády, byl samozřejmě německý. Židé museli prokazovat znalost němčiny, pokud do úřadu cokoliv chtěli.*“⁴⁹

Na tento aspekt se částečně zaměřuje Oscar Baum v románu *Soud lásky*. : „*To není dovoleno, přerušil ji šikovatel, s vyšetřovanci jest dovoleno hovořit jen v zemských*

⁴⁴ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čápková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 55

⁴⁵ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čápková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 55

⁴⁶ JUDAISMUS, KŘESŤANSTVÍ, ISLÁM, editoři H.Pavlincová, B.Horyna, NAKLADATELSVTÍ OLOMOUC, s. r. o., 2003, str. 135-136

⁴⁷ J.Serke, *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str. 64

⁴⁸ J.Serke, *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str 64

⁴⁹ Hilsnerova aféra a česká společnost, 1899 – 1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24.-26 listopadu 1999, vyd. ŽMP, Praha 1999, str. 146

jazycích.⁵⁰

Upozornění na zasahování do užší oblasti židovského života skrze reformy je možné nalézt v díle Židé v českých zemích: „Konec 18.století přinesl na jedné straně židům větší možnosti integrace do tehdejší evropské společnosti, na druhé straně je však tato doba také počátkem ohrožení židovské národní identity, neboť ustanovení osvícené monarchie zasahovala i do těch oblastí židovského života, které dosud byly zcela v rukou židů.“⁵¹

K pochopení reforem použiji knihu Praha černá a zlatá, jenž se zabývá vztahem husitství k Židům. Vzhledem k tomu, že jsem studentem HTF, která se hlásí ve svém znaku k dokončení reformace české, ji pro mne považují za zvlášť důležitý pramen: „Jakoubek ze Stříbra se často odvolával na svatého Tomáše Akvinského, když tvrdil, že křesťanská společnost nese těžké břemeno odpovědnosti, protože zakazuje Židům, aby dělali něco jiného než půjčovali peníze na úrok. Byl přesvědčen, že praktikování takového půjčování peněz svým způsobem zaručuje přežití židovské tradice, a kdyby – podle jeho slov – Židé pracovali jako křesťané „na polích, v lesích, na řekách, v řemeslech a ve světském obchodu“, bylo by je snadno možné obrátit na křesťanství.“⁵² P. Demetz, který je jejím autorem ještě dodává: „Kromě toho Jakoubek ze Stříbra ještě dodal s jistou dávkou naivity nebo cynismu, „Kdyby Židé více pracovali, měli by méně času na studium Talmudu, v důsledku čehož by byli méně kvalifikováni v argumentaci proti křesťanským teologům“. Jakoubek Židy vůbec neměl rád, nazýval je „holubím trusem“, který činí půdu tučnou, ale nikoli úrodnou, nebo „výkaly patriarchů“, ale pro křesťanské lichváře měl snad ještě menší pochopení.“⁵³ Vzhledem k husitství nutno dodat: „V počátečních letech českého reformního hnutí se teologové zabývali otázkou, jaký vztah k židovským dějinám má příchod či praktická přítomnost Antikrista (jistě znamení milénia neboli naplnění času). Milíč z Kroměříže byl přesvědčen, že Antikrist je židovského původu a že po zničení prvního a druhého chrámu vystaví Židům třetí, kdežto jasnozřiví Petr Payne takové mystické spekulace odmítal.“⁵⁴

Častou hnací silou nenávisti proti Židům byl jimi hodně užívaný německý jazyk. Jeho přijetí bylo však nařízeno vládou a tím Židé neměli možnost okolnost řeči změnit. Odpověď byla přísná, jestliže se někdo pokusil provést záměr směřující tímto směrem. O okolnostech trestu za neuposlechnutí pojednává kniha „Češi, Němci, Židé?“, „Až do roku

50 SOUD LÁSKY, Oscar Baum, SFINX JANDA, Praha 1931, str.144

51 Židé v českých zemích, dílo umístěno v knihovně HTF

52 P. Demetz, Praha černá a zlatá, PROSTOR, Praha 1998, str. 210-211

53 P. Demetz, Praha černá a zlatá, PROSTOR, Praha 1998, str.211

54 P. Demetz, Praha černá a zlatá, PROSTOR, Praha 1998, str. 210

1867 se také nesmělo měnit jazykové zaměření židovských škol, které vznikly za Josefa II. I kdyby Židé chtěli jazykovou orientaci těchto škol změnit, nemohli tak učinit do úplné emancipace židovského obyvatelstva, protože administrativa německých židovských škol byla v kompetencích státních úřadů. Ty také dohlížely na jejich německý charakter. Důkazem může být případ německé židovské školy v Kostelci nad Černými lesy, jejíž vedení se pokusilo zavést jako vyučovací jazyk češtinu. Škole však byl upřen nárok na státní dotaci a musela být uzavřena.⁵⁵

Na otázku proč vadilo obyvatelům žijícím na území České republiky užívání němčiny židovským lidem je možno odpovědět skrze obtížnou situaci, v které se tehdejší stát nacházel, což samozřejmě neospravedlňuje činy v tomto údobí vykonané. A. Stránský, politik, zakladatel Lidových novin, jenž byl židovského původu a později přestoupil na křesťanství, uvádí ve své řeči proti zrušení zem. ústavy v Čechách pronesené v poslanecké sněmovně říšské rady dne 14. listopadu 1913 různé příklady chování Němců, pokoušejících se ovládnout České země: „*Takto však zračí se v české krizi nedůstojná zvířecká povaha německé politiky v Čechách. Nenadávám této politice, nýbrž charakterizuje ji pouze, nazývám ji zvířeckou. Němci v Čechách nejednali dle rozmyšleného plánu, nýbrž stržení nízkým chťicem. Nepomysleli na rozdělení zemské zprávy, když obstrukci začali. Zmocnil se jich chťič po hospodářské záhubě království, když ji takřka smysly zpozorovaly a pak teprve využili blížící se záhubu k nově zrozenému účelu.*“⁵⁶

V té stejné řeči A. Stránský osvětluje původ založení Českého zřízení zemského, které bylo spojeno s myšlenkami ovládnutí Českých zemí Němci : „*Pánové, zemské zřízení české, které Němci nyní obstrukcí ochromili, není dílem českých hlav a českých rukou. Jeho otec má německého státníka a dosud ještě nenašel se němec, který by Schmerlinga se zříkal. České zemské zřízení jsme my po desetiletí ostře potírali a Němci po celou tu dobu je chránili s tvrdošijností, hodnou lepší věci. Němci to byli, kteří po celá desetiletí přinášeli veliké oběti na politické energii svých stran a svých jednotlivců pro zachování tohoto zemského zřízení; ba dokonce, pánové, Němci když přinesli ve spolku s vládou také veliké finanční oběti tomuto zemskému zřízení. Připomínám pouze onen pověstný chabrus, kdy vyhozeno bylo několik milionů, aby zakoupen byl sněm pro německou většinu.*“⁵⁷

---

⁵⁵ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách:1918-1938/ K. Čapková, Paseka, Praha; 2005, str. 56-57

⁵⁶ Červencový patent: řeč posl. Dr. Stránského proti zrušení zem. ústavy v Čechách, pronesená v poslanecké sněmovně říšské rady dne 14. listopadu 1913, nakl. Barvič a Novotný, Brno 1914 Str. 11

⁵⁷ Červencový patent: řeč posl. Dr. Stránského proti zrušení zem. ústavy v Čechách, pronesená v poslanecké sněmovně říšské rady dne 14. listopadu 1913, nakl. Barvič a Novotný, Brno 1914, str. 12-13

Kniha Zapadlí vlastenci od K.V. Raise, jenž se v převážné většině zabývá touto otázkou, t.j. vztahem Čechů a Němců uvádí, jako jeden argument k podpoře protiněmeckého smýšlení touhu některých Němců učinit si z Prahy hlavní město své říše: „*Půjde-li to tak dále udusí nás, umačkají nás, a pravdou bude, co ten Němec⁵⁸ napsal, že by nejlepší rezidencí univerzální říše německé byl Praha!*“⁵⁹

Skrze patenty a postupné reformy byl ovlivněn i život mezi židovským mužem a ženou, kde podmínkou uzavření sňatku byl znovu spojen s znalostí němčiny: „*Homberg⁶⁰ také vypracoval německy psanou příručku židovského náboženství a morálky s názvem Bnej Cion, ze které byli ku příkladu zkoušeni i všichni židovští snoubenci. Zkouška byla nutnou podmínkou pro to, aby mohli od státu obdržet povolení k sňatku.*“⁶¹

K porozumění užívání němčiny židovským lidem pomůže uvědomění, že i vyšší společenská vrstva českého obyvatelstva zpočátku hovořila tímto jazykem, než byla r. 1890 založena Česká akademie věd. Tím příklon k češtině sílil jak u české obyvatelstva, tak postupem času skrze zavedení češtiny do škol i v řadách Židů: „*Nemalou úlohu v příklonu židovského obyvatelstva Čech k němčině v první a části druhé poloviny 19. století sehrála též skutečnost, že čeština se teprve postupně stávala jazykem vyšších sociálních vrstev a vzdělanců. Je třeba si uvědomit, že i naprostá většina Čechů musela až do osmdesátých let 19. století navštěvovat německé střední a vysoké školy. Ne náhodou vzniklo právě v druhé polovině sedmdesátých let 19. století organizované česko-židovské hnutí. Bylo založeno prvními absolventy českých gymnázií převážně z jižních a východních Čech.*“⁶²

Ovšem ještě v první republice dávaly horní společenské židovské vrstvy školám, kde se vyučovalo německy, z pochopitelného důvodu získání lepšího zaměstnání pro své děti: „*Vyšší společenské vrstvy německy mluvících Židů však i za první republiky upřednostňovaly školy německé. Čistě pragmaticky se tak totiž jejich dětem otvíralo mnohem větší spektrum uplatnění v zaměstnání a to jak v Čechách, tak v Německu či Rakousku.*“⁶³

---

⁵⁸ myslí se Sherer v Morgenblattu- uvedeno v pozn. ve zmíněné knize Zapadlí vlastenci, K.V. Rais, SPN, Praha, str. 141, na konci stránky

⁵⁹ Zapadlí vlastenci, K.V. Rais, SPN, Praha, str. 141

⁶⁰ V textu se rozumí Naftali Herz Homberg z Libně, kteří byli spolu s Peterem Beerem z Nového Bydžova jedni z nejvýznamnějších osobností haskaly.

⁶¹ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 55

⁶² Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 57

⁶³ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str.64

K Oscaru Baumovi i pražským Židům se vztahuje řád B'nai B'rith⁶⁴, jehož byl členem spolu s M. Brodem a F. Welthschem. Řád pomáhal židům vytrvat v věrnosti židovské tradici, takto osvětluje otázku díla „Češi, Němci a Židé?“: „*První lóže B'nai B'rith založili roku 1843 ve Spojených státech amerických němečtí židovští přistěhovalci. Za cíl si zakladatelé stanovili pomoc německým Židům v jejich integraci do americké společnosti. Řád se snažil také o to, aby se imigranti nevzdávali své židovské identity a zůstali věrni židovským tradicím.*“⁶⁵ Přitom důležité je zmínění o věrnosti židovským tradicím, která se stávala čím dál tím více závažnějším problémem.

V roce 1892 vznikla lóže v Praze⁶⁶, která se stala sídlem rakouského distriktu, založeného roku 1894. V okolnostech těžkých, které v Německu vznikly před druhou světovou válkou, pomáhala československá část B'nai B'rith podporou některých židovských organizací v Německu: *Situace byla tak drastická, že lóže z Čech a Moravy musely převzít finanční podporu některých charitativních organizací v Německu, které byly dříve plně závislé na dotaci od německé B'nai B'rith. Dále poslal československý distrikt přímou dotaci spolku Verein zur Gründung und Erhaltung einer Akademie mr Wissenschaft des Judentums.*⁶⁷

B'nai B'rith podporovala tvorbu básníků, spisovatelů: „*B'nai B'rith pomohla spolku vydat světoznámé dílo Jiřího Langra Devět bran.* „*Velkou zásluhou B'nai B'rith bylo i financování historického časopisu Jahrbuch für die Geschichte der Juden in der Cechoslowakischen Republik, který redigoval profesor německých dějin Samuel Steinherz. Články z tohoto časopisu jsou dodnes jedinečným pramenem pro studium židovských dějin na území Čech a Moravy. První dva svazky z roku 1929 a 1930 vyšly v české a německé verzi, další až do roku 1937 pouze v německé.*“⁶⁸

Kromě německé kultury podporoval řád i kulturu českou: „*Je obdivuhodné, že ačkoliv*

⁶⁴ (Řád se zabýval mnohými rozličnými otázkami i ve vztahu k křesťanství, např. Ani-Deformation League of B'nai B'rith vydala v 2. pol. 20. stol. Sborník nazvaný CELEBRATING THE 25TH ANNIVERSARY OF THE VATICAN II DECLARATION NOSTRA AETATE(No. 4) ON CATHOLIC-JEWISH RELATION zabývající se programem a prameným materiálem ve vzájemných vztazích mezi křesťanskými katolíky a Židy. Roku 1990 vydala ADL jiný sborník pod názvem ANTI-SEMITISM IS A SIN, A Discussion of the document The Church and Rasism: Towards A More Fraternal Society, Holy See Commission for Justice and Peace November 3, 1988. od Dr. Eugene J. Fisher and Rabbi Leon Klenicki. Už z názvu je možné poznat, že se dílo zabývá antisemitismem. U nitř je možné užít pojednání o výskytu rasismu v historii, o vztahu církve a Holokaustu, či vztah J. Pavla II a anti-semitismu a mnoho dalších.)

⁶⁵ „Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 72

⁶⁶ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 72-73

⁶⁷ „Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005, str. 75

⁶⁸ Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005 str. 82

převážná většina členů B'nai B'rith tihla ke kultuře německé, neopomíjel rád sledovat a podporovat také kulturu českou.“

V Praze provozoval svoji činnost spolek Herderverein⁶⁹, založený roku 1910. Jeho cílem bylo pomáhat mladým nadějným Židům v jejich činnosti. V tomto spolku působil také Oscar Baum, stejně jako i Max Brod a F. Welth.

Kniha Hilsenreova aféra a česká společnost 1899-1999 uvádí zprávu o stěhování mnoha Židů do pohraničí: *“V době průmyslového rozvoje se mnoho Židů stěhovalo do pohraničních měst, kde někteří z nich patřili k zakladatelům textilního, uhelného kovodělného průmyslu. Pracovní příležitosti přitahovaly české dělníky, kteří přicházeli do pohraničních krajů pracovat do továren, jejichž majiteli byli v nejednom případě německy hovořící Židé. Bylo snadné nebrat na vědomí složitou historii emancipace Židů a vytýkat jim dva hříchy: že představují kapitalistické vykořisťování a že jsou germanizátory české země.”*⁷⁰

Tyto motivy se vykytují v díle O. Bauma, jak novinových článcích, tak i jeho novele Osudná láska, kde se zabývá vztahem mezi českými dělníky a německým továrníkem v pohraničí. Přihlíží zde ovšem k obou stranám.

Továrník je pod tlakem okolního mínění: *“Nyní chtějí něco míti k popichování davů, v nichž to již stejně vře, protože musím propustiti mnoho lidí, když mám nové stroje. Řeknou: Lidé jsou zde bez chleba, a tento Feldbeck přivede si sem cizince, nepřítel státu.”*⁷¹ *„Je mi líto,- pravil Feldbeck, - ale po druhé nemohu něco takového riskovati. Jako Němec jsem zde velmi exponován!”*⁷²

V díle je hlavní postavou mladý František, který přišel o rodinu a jediný kdo mu zůstal, je jeho duševně nemocný bratr. Musel skončit nedodělanou školu a jít si hledat práci do pohraničí. Přestože je to obecně známé, tak byl v nemilosti u českého obyvatelstva, i když ovládal češtinu: *„Tento Němec připravoval na české půdě o chleba jeho krajany.”*⁷³

Ve stejném novele se autor zabývá i jiným pohledem na okolnosti zaměstnanosti v pohraničí Československa. Určitěji je to otázka vykořisťováním českých dělníků. Když se majitel továrny dívá z okna, pozoruje: *„Mrzutě odhodil pero a přistoupil k oknu. Z bran*

⁶⁹ , Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ Kateřina Čapková, vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005 str. 83

⁷⁰ Hilsenreova aféra a česká společnost, 1899 – 1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24.-26 listopadu 1999, vyd. ŽMP, Praha 1999, str. 146

⁷¹ Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy v Praze, vyšlo v r. 1931 jak sv. Knižnice „Nové cíle“, str.17

⁷² Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy v Praze, vyšlo v r. 1931 jak sv. Knižnice „Nové cíle“, str.18

⁷³ Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy v Praze, vyšlo v r. 1931 jak sv. Knižnice „Nové cíle“, str.18

novostavby naproti proudily nyní sevřené, téměř ve spořádaném pochodu davy dělníků. Zavřenými okny slyšel jejich temný krok. Nevypadalo to jako pochod zajatců, jimž byla povolena jen krátká dovolená? “⁷⁴

Ještě zřetelněji je sociální problém vyjádřen v porovnání života zadluženého továrníka a dělníků, jenž zdaleka nedluží snad ani desetinu závazků svého zaměstnavatele: „Nevím, zda mohu také zaplatit i jen polovici svých dluhů. Ale i když zaplatím docela málo, podržím dům i továrnu, automobil i salon Ludvíka XIV. A z těchto lidí nikdo nedostane ani kousek chleba, ani košili, nazaplatí-li je poctivě. Kdo však způsobil toto bezpráví? Já, já?“⁷⁵

Přímo se však v novele nevyskytuje žádná věta obsahující slovo Žid, na rozdíl od románu Soud lásky jehož autorem je O.Baum, kde je pouze jednou zmíněna okolnost související s židovským lidem. I tato část se vztahuje na pohraniční oblast. V knize nastává situace, kdy byl zjištěn zločin v řadách státních orgánů a vedoucí určitého útvaru popisuje trest následujícím způsobem: „Po krátkém služebním pozdravu prosil hned o jméno a spisy jiného případu. Neobjeví-li se hned něco nejhoršího, - pravil generál,- jde-li jen o lehkomyšlnost a peníze, nepřál bych si opět nepříjemnosti. Přesadíme chlapíka jednoduše do východní pohraniční stanice. Tam, ať mezi opilými Haculkami a špinavými židovskými kaftany přemýšlí, jak se má chovat v císařském kabátě.“⁷⁶

Roku 1899 se udály dle knihy Hilsenreova aféra a česká společnost mnohé antisemitické výtržnosti: “Demonstrace, které propukly 29. listopadu, přerostly zejména 1. prosince 1897 ve vytloukání oken německých a židovských obchodů, místy i k zakládání požárů.“⁷⁷

Vztah Žida a antisemitického okolí je výrazně podán v příběhu Odvrácená kletba, jehož autorem je O. Baum. Hlavní postavou je námořník židovské národnosti, který z důvodu nouze přerušil vysokou školu a cestuje s Kolumbovou výpravou hledat Indii. Když se zdá cesta neúspěšná a námořníci sponzorují, že se modlí jejich člen s talitem a divnou řečí považují ho za příčinu svého neúspěchu: „Muž se vedle kapitána nepříjemně tiše vynořil z lačkové podlahy paluby, jinak vždy hřmotící: " Žid na lodi!" zasykl.“⁷⁸ „Kuchař Pedro, pod jehož prohnáním červeným nosem křivilo tajnůstkářství ústa ještě šikměji než jim bylo dáno

⁷⁴ Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy v Praze, vyšlo v r. 1931 jak sv. Knižnice „Nové cíle“, str.12

⁷⁵ „Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy v Praze, vyšlo v r. 1931 jak sv. Knižnice „Nové cíle“, str.26

⁷⁶ Soud LÁSKY, Oscar Baum, SFINX JANDA, Praha 1931, str. 55

⁷⁷ Hilsnerova aféra a česká společnost, 1899 – 1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24.-26 listopadu 1999, vyd. ŽMP, Praha 1999, str. 30

⁷⁸ Židovská ročenka, na rok 5718, (1957-1958), str 104

přírodou, opakoval naléhavě šeptaje: "Žid na lodi!","Pedro promísl svůj úlisný šepot divokými kletbami proti tomu kacíři, nepříteli B-ha, který se sem křivopřísežně pokrytecky vplížil..." „Spolunocležníci prý spatřili v ranečku druhého kormidelníka trásněné rubášové plátno, v němž se tito lidé modlí. A jednou ho pozorovali, jak drahnou dobu bez pohnutí stojí, obrácen k východu, a němě pohybuje rty."Za bílého dne?" zeptal se Kolumbus. Pozdě večer. Jistě se domníval, že ho nikdo nevidí."⁷⁹

---

⁷⁹

Židovská ročenka, na rok 5718, (1957-1958), str. 104-105

2 Oscar Baum

Tato část se zabývá Baumovým životem, vztahem muže a ženy v jeho díle a překladem vybraných novinářských článků. Těmito texty je zde snaha přiblížit některé stránky jeho díla např. pojem ženy v díle O. Bauma, jeho vztah k hebrejskému jazyku a celému židovskému kulturnímu dědictví.

V první části se nachází životopis se zaměřením na jednotlivé etapy Baumova života, zvláště je pojednáno o jednom z nejdůležitějších okamžiků jeho života, kterým byla okolnost ztráty zraku, protože se vykytují různé zprávy o této události. Dále jsem vložil část týkající se jeho přátel. Kromě toho byl sledován účel, aby skrze dostupné informace byl uveden život postupně, s uvedením některých míst, kde v určitý čas bydlel. Tato celková životopisná část má za účel přiblížit jeho osobnost, a to jak skrze údaje tak i jednotlivé příběhy, jenž zažil s svými přáteli.

Pokusem o vystižení Baumova díla týkající se vztahu muže a ženy představuje druhá část. Baum se věnoval tématice žen hlavně v svém díle „Židovska minulosti a budoucnosti“, které je vloženo až v třetí části tohoto oddílu, přesto jsem se snažil vyjádřit jeho postřehy týkající se určitého nebezpečí, jenž žena může skrývat druhou částí tohoto oddílu. V této části se též nachází upozornění na podobnost Baumova díla s románem K. Čapka.

Třetí díl se zabývá překladem Baumových děl. Vybrána byla ta, která mne zaujala způsobem vyjadřování s zřetelem k židovství. Za zajímavou považuji část vysvětlující vztah muže a ženy v židovství nacházející se v díle „Židovka minulosti a budoucnosti“, a to z důvodu že tento vztah je často kritizován dnešními západními civilizacemi. Stejně tak jeho vztah k hebrejskému jazyku je velmi pozoruhodný.

2.1 Život Oscara Bauma

Oscar Baum se narodil 21. ledna 1883 v Plzni. Vztah židovské rodiny k židovské víře je vyjádřen odlišně rozličnými autory. J.Serke uvádí, že vyrůstal se samozřejmostí židovské víry, naproti tomu R. Veselý, autor diplomové práce Max Brod a jeho „kruhy“⁸⁰ uvádí, že se narodil do německé asimilované rodiny. Pro asimilované židovské rodiny není vždy židovská víra samozřejmostí. Oba dva autoři se shodují, že se narodil rodině obchodníka, kdy J.Smýkal ve svém díle Tyflopeditický lexikon ještě dodává, že tatínek byl zároveň ševcem⁸¹. J.Serke dodává, že tatínek vlastnil obchod se střížním zbožím: „*Otec vlastnil obchod s střížním*

⁸⁰ R. Veselý, Max Brod a jeho „kruhy“: diplomová práce, 2007, str. 183

⁸¹ Tyflopeditický lexikon jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

zbožím „na krásném velkém náměstí naproti kostelu“.⁸² Už jako mladý se s rodinou přestěhoval do Prahy⁸³. Během svého mládí v Praze navštěvoval německé gymnázium na Staroměstském náměstí v dnešním paláci Kinských. Do gymnázia tehdy chodili i pozdější členové „Pražského kruhu“ M. Brod, F. Kafka, a také Otto Pick nebo překladatel Pavel Eisner či Emil Utitz.⁸⁴

Oscar Baum prožil většinu života jako slepý. K oslepnutí došlo až po přestěhování do Prahy. Autoři, jenž pojednávali o jeho životě, se shodují na tom, že už od narození viděl na jedno oko špatně až na něj docela oslepl. Kde však se vyskytují odlišné zprávy, tj. okolnost jeho úplného oslepnutí. Zmíněný autor díla *Böhmische Dörfer* uvádí: „*Ještě než dosáhl osmého roku, přestal Baum vidět na jedno oko. Toto oko měl slepé od narození. Když ho pak ztloukli čeští školáci, zranili mu druhé oko tak, že nemocníci opouštěl jako slepec.*“⁸⁵

Stejný autor v k této bolestné příhodě dodává slova, kterými se o ní vyjádřil F. Kafka: „*A Franc Kafka v hovorech s Gustavem Janouchem poznamenal: "Oscar Baum ztratil zrak jako Němec, jako někdo, kým vlastně nikdy nebyl a nikdy být neměl. Snad je Oscar Baumen smutným symbolem takzvaných pražských německých Židů.*“⁸⁶

Se zprávou o napadení školáky souhlasí i text psaný M. Brodem v díle *Život plný bojů*, který dodává, že se tak stalo v pranicí mezi gymnazisty: „*Záludně tragický osud tohoto jemně a čistě smýšlejícího, vždy statečného průkopníka, který na jedno oko neviděl od narození a o druhé přišel jako jedenáctiletý v pranicí mezi gymnazisty, mě vždycky velmi stísněoval*“⁸⁷.

Jiný názor zmiňuje v *Tyflopédickém lexikonu* J. Smýkal, avšak navíc s uvedením že se jedná o vlastní básníková slova: „*Okolnosti, za kterých ztratil zrak, se interpretují různě. Nejspolehlivějším pramenem je však vyprávění samotného Bauma. Zřejmě již od dětství trpěl odchlípěním sítnice, což nakonec vedlo k tomu, že na jedno oko neviděl od raného dětství. Přesto mohl bez překážek navštěvovat školu ve svém bydlišti. O zrak na druhém oku přišel za okolností, kdy vojenský útvar rozptyloval demonstraci. Jeden z vojáků ho udeřil a v důsledku toho oslepl úplně.*“⁸⁸ K uvedené zprávě nutno podotknout, že autor neuvedl určitěji žádný pramen zprávy o vlastních slovech O.Bauma. Jediné prameny které jsou uvedeny se nachází na konci jeho knihy mezi ostatními prameny vztahující se k dílu jiných osobností. Je možné se

⁸² J.Serke, *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str.135

⁸³ *Tyflopédický lexikon* jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

⁸⁴ *Čas je šarlatán*, Jan Pick, Scarabeus, Praha 1997

⁸⁵ J.Serke, *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str.135

⁸⁶ J.Serke, *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str.135

⁸⁷ *Život plný bojů*, M. Brod, nakladatelství F. Kafky, Praha 1994, str.16

⁸⁸ *Tyflopédický lexikon* jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

domnívat, že tuto informace přejal autor z knihy „Z mého života a z mé dílny“ od A. Kubina, která vyšla už r. 1983, kde se píše: „*V Praze jsem kdysi před třiceti lety navštívil básníka Oscara Bauma a byl jsem jim pozván k obědu. Byl slepý: jako dítě v Plzni trpěl odchlípením sítnice a jednou na cestě do školy se dostal před vojenský oddíl, který měl rozprášit demonstranty, nějaký voják ho udeřil a od té doby byl úplně slepý.*“⁸⁹ Snad z uvedení zprávy o oslepnutí O. Bauma větou již zmíněnou: „*V Praze jsem kdysi před třiceti lety navštívil básníka Oscara Bauma a byl jsem jim pozván k obědu*“ autor Tyfopedického lexikonu usoudil, že věty následující po uvedeném textu byly vyřčeny samotným Baumem, přestože nikde není uvedeno, že tomu tak skutečně je, tj. věty nejsou uvedeny jako citace slov, jak je možné rozpoznat z uvedené zmínky.

Je však zřejmá vzdálenost vztahu A. Kubina od O. Bauma narozdíl od F. Kafky, či M. Broda, která může být dokladem větší věrohodnosti zpráv od osobních přátel, kterými podle mnoha zpráv členové tzv. „Pražského klubu“ byli. Vzájemné vztahy uvnitř „Pražského kruhu“ ozřejmil M. Brod textem: „*Takovými omezeními vlastními křehké lidské povaze, jež se ale projevovala takřka jen okrajově, potvrzují, že náš Kruh /mužský Kruh/ byl projevem ryzí lásky k pravdě a upřímnosti, jaký se zřejmě jen zřídka objeví kolektivně.*“⁹⁰

K pochopení toho co autor cítil v tomto okamžiku, jenž změnil jeho život, může sloužit text vlastního Baumova díla *Das Leben im Dunkel* (Život v Temnotě) skrze upozornění na tento oddíl J. Sekem: „*Fricek se pln blažených myšlenek ubíral k synagogální lavici. V kapse měl mimořádný úlovek: první díl Děti kapitána Granta...*“ *České děti, které zlobilo, že si tu někdo "přede všemi čte německou knihu", ztloukli onoho chlapce tak, že oslepl.*“⁹¹ Ovšem je to pouze jeden z příkladů, jelikož se tímto problémem zabývá v různých jiných obměnách ve svých ostatních knihách, kde důvod oslepnutí je poněkud odlišný.

Z mnohých pramenů se můžeme dozvědět, že poté co úplně oslepl, byl poslán do ústavu Hohe Warte ve Vídni. J. Smýkal uvádí, že odchod byl uskutečněn pravděpodobně r. 1895.⁹² Dále uvádí zprávy že se tam nejvíce věnoval hudbě a byl žákem významného nevidomého klavíristy a hudebního pedagoga J. Labora. Jakmile vykonal státní učitelskou zkoušku ve hře na piano a varhany, vrátil se do Prahy. Právě toto vzdělání využil v možnosti hrát na varhany v Jeruzalémské synagoze v Praze.

Vyučoval také hru na klavír, a ozději byl zaměstnán v novinách Prager Presse. J.

⁸⁹ A.Kubin, Z mého života a z mé dílny, Odeon, Praha 1983, str 298

⁹⁰ Pražský kruh, M. Brod, Akropolis, 1993, str. 113-114

⁹¹ J.Serke, Böhmisches Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str.135

⁹² Tyfopedický lexikon jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

Serkes dokonce udává, kolik stála jeho vyučovací hodina: „*Nejdříve se živil jako varhaník v synagoze, později jako učitel hry na klavír- "vyučovací hodina á 2Kč"-, nakonec od roku 1922 pracoval jako hudební kritik Prager Presse.*"⁹³

K uvedeném zaměstnání v novinách Prager Presse nutno dodat jejich orientaci, kterou zmiňuje Alain Soubigou v díle T.G. Masaryk, vzhledem k tomu, že ne všechny německé tiskoviny měli příznivý vztah k Československé vládě dle autora uvedeného díla: „*Masaryk osobně přispěl ke vzniku německého alternativního proudu tím, že podpořil vznik pokrokovějšího německého tisku. 13. září 1920 Masaryk intervenoval u ministra vnitra Antonína Švehly, aby podpořil nový bratislavský deník Bratislava Zeitung am Abend, jehož redaktor byl příznivě nakloněn vládě. I Prager Presse bylo možno považovat za blízkou Masarykovi. Seznam šovinistických německých tiskovin však byl tak dlouhý, že tyto dva deníky samy o sobě jim těžko mohly být protiváhou.*"⁹⁴

V Tyfopedickém lexikonu od J. Smýkala je možné se dočíst, že začátky literární činnosti Baumovi spadají do r. 1905 a otiskování hudebních referátů a povídek začalo r. 1921,⁹⁵ tedy o rok dříve, než uvádí J. Serke.

Knihy Erzählungen aus den Blindenleben uvádí některé zajímavosti ohledně místa pobytu O. Bauma v Praze: „*V Praze bydlel O. Baum dva dlouhé roky v Opletalově ulici č. 26. Po svatbě se přestěhoval manželský pár Baumových do domu č. 25 v ulici Jindřišská. V roce 1910 bydlela Baumova rodina v ulici Věžeňská č. 8 a o tři roky později, totiž roku 1913 se přestěhovala do ulice Mánesova č. 30. v městské části Vinohrady, kde žila do r. 1925.*"⁹⁶

O. Baum tvořil spolu s jinými skupinu, která se nazýval „*Pražský kruh*“. J. Serke poznamenává okolnosti období působnosti jednotlivých členů „*Pražského kruhu*“ : „*Pražský kruh původně tvořili Brod, jeho přítel Felix Weltsch, který později, roku 1939, odešel do Jeruzaléma, a Kafka. Pak se připojil jistě slepý Oscar Baum.*"⁹⁷

Vstup do tohoto kruhu byl nejdříve zapříčiněn seznámením s M. Brodem, jenž ho představil svým přátelům F. Kafkovi a F. Weltchovi. M. Brod napsal: „*Spojení mezi Baumem a mnou navázal můj první přítel z mládí Max Bäuml. Baum a Bäuml: podobnost jmen je téměř zákeřně komická, a přece je samozřejmě naprosto náhodnou hříčkou. Ti dva ale také byli*

⁹³ J. Serke, *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Triáda 2001, str. 135

⁹⁴ TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK, Alain Soubigou, nakladatelství Ladislav Horáček - Paseka, Praha a Litomyšl 2004, str. 297

⁹⁵ Tyfopedický lexikon jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

⁹⁶ Erzählungen aus den Blindenleben, Vitalis, Prag 1999, str. 93, 94, 96,

⁹⁷ J. Serke, *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Triáda 2001, str. 409

*bratrance*⁹⁸. V této souvislosti s touto příhodou pojednám o nálezu v knihovně v Řezně. Některá díla spisovatele, básníka a hudebníka O.Bauma, syna narozeného v Plzni na konci 19.stol. se zabývají vztahem muže a ženy, a zvláště pak v románu Soud lásky vystupuje žena, jako svůdkyně, která bez vědomého úmyslu, spíše z vlastní bolesti touží po lásce cizích mužů a má vliv na špatné vztahy v rodině až k rozhodnutí rozvodu. Vyskytuje se tam též ničící prvek ženy v manželství, kdy se muž podřídil touze své ženy po penězích. Otec rodiny např. zneužíval důvěry bankovního domu z důvodů žádosti své vlastní manželky: „Žena, Evina matka, která svedla muže k těmto zpronevěrám, potom velmi brzy otce opustila“⁹⁹. Oscar Baum, syn lékaře, narozený v 19. století v Německu, pouze s rozdílem několika let od stejnojmenného člena „Pražského kruhu“. Disertační práce tohoto studenta medicíny, vyhotovená roku 1903 nacházející se v Univerzitní knihovně v Řeznu nese název „O bludu žárlivosti v chronickém Alkoholismu“ (Über Eifersuchtswahn bei chronischem Alkoholismus). Jak už název disertační práce napovídá, zabývá se vztahem mezi mužem a ženou, z jakého důvodu dochází k žárlivosti i její vztah k mužskému sklonu pít, i se vztahem k rozvodu, totiž velmi podobné téma, jenž rozvíjí v svém románu Soud lásky, autor jehož se týká tato bakalářská práce. O stavu neschopnosti, vyřízenosti v důsledku lásky milované ženy k jinému muži píše v románu Soud lásky: „Věděl však a tušil: milovala jiného, byl vyřízen. Jeden z vyřízených, jeden z kdovíkolika“¹⁰⁰.

Jakmile se O.Baum oženil, tak se přestěhoval s svoji ženou do bytu č.25 v Jindřišské ulice v Praze, jak už bylo uvedeno výše. V bytě rodiny Baumů se někdy pořádaly společenská setkání nejen za účelem předčítání nových děl autorů „Pražského kruhu“. Na jedno z nich vzpomíná, jako jeho přímý účastník Viktor Fischl v své knize Setkání: „Až teď si uvědomuji, že jsem dosud mluvil spíš o Mileniných přátelích než o přátelích Kafkových. Když se to pak snažím napravit, zatane mi na mysli, dřív než cokoli jiného, vzpomínka na krásné odpoledne u slepého Oskara Bauma, kam jsem byl pozván s tuctem jiných, tuším že z podnětu dobrého Pavla Eisnera, na schůzku s Šalomem Aschem. Jistě mi to napadá hlavně, proto, že tady, kde Kafka předčítal svým nejužším přátelům ze svých rukopisů a zkoušel na jejich tvářích učinit váhu toho, co napsal, jsem toho dne v únoru 1936 potkal shromážděny skoro všechny Kafkovy přátele, se kterými jsem se v životě sešel.

Byl tu kromě hostitele, jemného, vyrovnaně usměvavého slepce a jeho rodiny, především nejlepší, nejintimnější Kafkovi přátelé, Max Brod a Felix Weltsch - podle Broda

⁹⁸ Pražský kruh, M. Brod, Akropolis, 1993, str.118

⁹⁹ SOUD LÁSKY, Oscar Baum, SFINX JANDA, Praha 1931, str. 175

¹⁰⁰ SOUD LÁSKY, Oscar Baum, SFINX JANDA, Praha 1931, str. 161

byl Kafkovi Oscar Baum stejně blízký a snad ještě bližší¹⁰¹.

Z přecházejících vzpomínek je zřejmé, že se nejspíše vyskytovala vřelá přátelství mezi Oscarem Baumem a F. Kafkou. Ve stejné knize M. Brod cituje slova Baumova týkající se jeho pobytu s F. Kafkou u jeho sestry na venkově z důvodu zdraví F. Kafky: „Na počátku roku 1918 jsem s ním byl osm dní v Siřemi, tehdy zasněžené vesnici u Žatce, kde jeho statečná sestra hospodařila na malé usedlosti. V dlouhých nocích, které jsme propovíдали až do rána, jsem se o něm dověděl víc než za deset let předtím a za pět let potom.“¹⁰²

Krásný příběh líčící trávení chvil s O. Baumem popsal opět popsal M. Brod v té samé knize „Pražský kruh“: „Věřili jsme /a sám Baum nás celým svým nenuceným chováním v té víře utvrzoval/, že mu mnohdy nějakými tajemnými záchvěvy můžeme sdělit, co vidíme. Slepý viděl našima očima. Dokonce jsem se na jedné vyhlídce pokoušeli zprostředkovat mu ocit širého prostoru, vzdáleného města a splývajících barev. Seděli jsme na lavičce, Baum už vytáhl svůj Brailův přístroj, který nosil vždy s sebou- hned uchytil silný popír do malé dvoudílné mosazné svorky a začal obratně pracovat jehlou, tůkal na čtvercové dírky kovové plochy.“¹⁰³

M. Brod psal též o blízkém Baumovu přátelském vztahu s L. Winderovi, který zaplnil chybějící místo po odchodu F. Kafky (M. Brod.): „Jak dlouho vlastně chcete ještě čekat? poznamenal jednou svým suchým způsobem Ludwig Winder, vynalézavý autor Židovských varhan a románu Následník, ve které s úchvatnou věcností vypráví baladu o Sarajevu 1914. Weltch, Baum a já jsme ho přijali do úzkého kruhu "čtyřky" takřkajíc namísto Kafky; ukázalo se, že Winder dovede být znamenitým přítelem, byl blízký především Oscaru Baumovi, projevoval však i vůči nám oběma tolik pochopení a , Max Brod.“¹⁰⁴

Jsou dostupné též texty zdůrazňující vřelá přátelství mezi O. Baumem a Otto Pickem. Příkladem je Bauma psaná slova nacházející se v sborníku, jenž byl vydán k padesátinám Otty Picka. O. Baum tam píše „Můj milý příteli a cititeli Otto Picku!“¹⁰⁵, nebo se také brzy po úvodních větách objevuje milá věta: „Od prvních počátků naší literární práce jsme byli oba kamarádi.“¹⁰⁶. J. Smýkal poznamenává, že se O. Baum setkával se i s A. Einsteinem při jeho

101 Viktor Fischl, Setkání, nakladatelství Martin, první vydání, 1994, str.117

102 Pražský kruh, M. Brod, Akropolis, 1993, str. 122

103 Pražský kruh, M. Brod, Akropolis, 1993, str. 112

104 Život plný bojů, M. Brod, nakladatelství F. Kafky, Praha 1994. str. 270

105 Otto Pick zum 50. Geburtstag Paul Eisner, Oskar Baum, Max Brod, Karel Čapek a další, nakladatel Arne Laurin, Praha 1937, str. 10

106 Otto Pick zum 50. Geburtstag Paul Eisner, Oskar Baum, Max Brod, Karel Čapek a další, nakladatel Arne Laurin, Praha 1937, str. 10

pobytu v Praze.¹⁰⁷

Období jeho života v Praze v společnosti svých přátel bylo velmi plodné pro Baumovu tvorbu. Dvě ze svých knih věnoval židovské tematice. První jsem jmenovala *Die böse Unschuld* (Zlá nevína) vydaná r. 1913 a druhý byl román *Das Volk des harten Schlafs* (Národ tvrdého spánku), jenž byl vydán r. 1937. Za dílo *Die Schrift, die nicht log* získal r. 1932 čs. státní cenu za německou literaturu.¹⁰⁸ Napsal též mnohá jiná díla, jejichž jména jsou uvedena na závěr bakalářské práce.

Kolem roku 1933 se začíná Baumův zdravotní stav nezadržitelně zhoršovat. Nepomohla ani provedená operace žaludku. Tvorby rozsáhlejších prací se však nevzdává. V jeho pozůstalosti byla nalezena i řada připravovaných rozhlasových pořadů.¹⁰⁹

Den jeho smrti je nejasný z důvodů nejméně třech rozličných zpráv. Jako první uvádím zprávu z *Věstníku ŽNO*, kde Pavel Les jeho odchod datuje na 1. březen 1941: "*Zemřel ve věku 58 let na žaludeční chorobu 1. března 1941.*"¹¹⁰ Další dva údaje se sice od sebe liší pouze, ale od předcházejícího o více než jeden rok. J. Serke v díle *Böhmische Dörfer* zařazuje tuto událost na 20. březen 1940, kdežto v časopise *ŘOŠ CHODEŠ* se udává 23. března 1940.¹¹¹

Brzy poté co zemřel O. Baum byla z rasových důvodů zatčena jeho žena a perzekuována v koncentračním táboře. Perzekuci nepřežila uvádí výše uvedený Pavel Les ve stejném *Věstníku* a J. Smýkal dodává, že tím koncentračním táborem byl Terezín, její smrt byla následkem umučení. Jeho jediný syn zemřel jako zaměstnanec britské mandátní služby při atentátu v hotelu King David v Jeruzalémě uskutečněný židovskou skupinou Irgun.¹¹²

2.2 Vztah muže a ženy v díle O. Bauma

Zpočátku nebylo jisté zda tento oddíl bude zařazen do této práce, protože se týká citlivých otázek mezi mužem a ženou. Končně jsem se rozhodl ho zařadit, jelikož v jeho díle, které jsem doposud přečetl zaujímaly ženy jedno z hlavních míst, a tím by bylo nevhodné vynechat toto téma v práci zabývající se O. Baumem. Bude obtížné správně používat vhodné termíny k vyjádření hlubokých lidských vztahů, aby druhou stranou nebylo ubráno něco z

¹⁰⁷ Tyfopedický lexikon jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

¹⁰⁸ *ŘOŠ CHODEŠ*, ročník 65, 5763/ leden 2003, str.18

¹⁰⁹ (Tyfopedický lexikon jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47)

¹¹⁰ *Věstník ŽNO*, *Život v temnotách*, Pavel Les, 2/1945

¹¹¹ *ŘOŠ CHODEŠ*, ročník 65, 5763/ leden 2003, str.18

¹¹² J.Serke, *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str. 145

Baumových postřehů. Tato část se též zaobírá podobnými rysy Baumova díla s dílem K. Čapka.

Krásu v díle O. Bauma týkající se těchto otázek nalézám v tom, že je schopen ozřejmit některé ze základních těžskostí v vztahu muže k ženě, aniž by užil náb-ženských termínů. Je schopen tyto myšlenky předat širšímu okolí, bez rozdílu víry.

Pro zajímavost uvádím příběh z Baumova mládí, který pojednává o Baumově dívčí společnosti. Už v Baumově mladém věku pobývala v jeho okolí dívčí společnost v podobě předčitatelek vybraných knih jak uvádí M. Brod na stránkách knihy "Pražský kruh: *"Nějakou dobu, když byl úplně mladý nosil Baum plnovou, hustý a světle knědý; mezi mládeží to tehdy nebylo obvyklé. Ale Baumova mladá žena si tu ozdobu přála./Mimochodem Baum z nás čtyř, kteří jsme byli téměř stejného věku, jako první založil vlastní domácnost a přijímal nás ve vlastním bytě v Mánesově ulici a nikoli u rodičů."/*

*Do vousů a vůbec celého toho temperamentního člověka se zamilovala leckterá hezká dívka, která ho navštěvovala, aby mu dobrosrdečně a oficiálně z dobročinnosti předčítala z knih, které si vybral. A jednou prý dokonce na schodišti Baumova rodičovského domu došlo mezi dvěma takovými "dobrovolnými přečitatelkami" ke skutečně árlivé hádce, která připomínala známý výstup v Carmen/1.akt/, výstup v továrně na cigarety, o němž se vypráví v krásném fugato."*¹¹³

Odstoupením od zajímavého příběhu se přesunu, alespoň z části k objasnění různých otázek týkajících se žen v Baumových dílech

Hluběji se otázkou vztahu muže k ženě v židovství zabývá O. Baum v svém díle "Židovka minulosti a budoucnosti", které pojednává mimo jiné o oddělení muže a ženy při chrámovém obřadu. Toto dílo obsahuje hluboce zabarvené vysvětlení od samotného O.Bauma. Zde se však budu snažit tento závažný vztah ozřejmit jeho jinými díly doposud příliš necitovanými.

Baumův přítel Ludwig Winder popisuje ve svém románu Die jüdische Orgel(Židovské varhany) začátek obřadu v synagoze: *"V deset hodin ráno začala b-hoslužba. Synagoga(Tempel) byla přeplněna, ženská galerie v prvním patře hrozila zřícením, jako v divadle se lidé opřeli dozadu a očekávali představení"*.¹¹⁴

Z textu je zřejmé, že ženy jsou oddělny od mužů nejen při obřadu v Chrámu, ale i v synagoze. Proč tomu tak je? Jako odpověď mohou sloužit Baumova napsaná slova v

¹¹³ Pražský kruh, M. Brod, Akropolis, 1993, str 112)

¹¹⁴ Die jüdische Orgel, Ludwig, Winder, Rikola Verlag, Wien, München, Leipzig 1922

uvedeném díle „Židovka minulosti a budoucnosti:“ *“V židovství je jen proto bráněno, aby skrze sentimentální zastření přirozenosti ženy mužský princip, nadpozemská přání, nesmrtelná myšlenka v lidskosti zatemněna, nebo ztenčena nebyla,“*¹¹⁵.

Jak může být zastřena nadpozemská přání muže přítomností ženy? Na tuto zajímavou otázku použiji příklad s křesťanského obřadu nacházející se v díle Zapadlí Vlastenci od K.V.Raise. V knize nastane očekávaný den, neděle která je dnem obřadu v kostele, kdy člověk předstoupí k křesťanské službě pln očekávání už z předešlých šesti dnů. Každý hluboce věřící se plně soustředí.

Vyskutuje se tam však hluboce věřící mladík, který při tomto obřadu chválí zpěvem, ale než začne zpívat trápího zajímavé myšlenky: *“Ani na lavici u zvonku Čermák nezapomněl, ale ještě v ní nebyla ta, o které prý pan kantor říká, že mluví jako na sříbrnou píšťalku.”*¹¹⁶

Je zřejmé, že při těchto myšlenkách se člověk může velmi těžko soustředit na správnou polohu svého srdce při obřadu. Pro projednávání zatemnění nadpozemského přání, ztenčení nesmrtelné myšlenky přítomností ženy, jak uvádí Baum se vyskytují v židovství mnohé pestré právní ponaučení, které však z důvodu uvedené příčiny v úvodu nebudu zmiňovat. Následky přítomnosti ženy v tak vážné chvíli může být nesoustředění, ale v následujícím textu je projevno snad celkové rozložení osobnosti muže: *“Ááá – Albínka je tady, to už pan farář taky přijde!*

*Ačkoli pomocník stál napolo obrácen k Petruškově, dobře viděl, že dívka přišla. Také mu neušlo, že nežli usedla a se pokřižovala, jako včera pohleděla na kůr. Ucítil, že jej pod očima začíná pálit, a nevěda co říci, potahoval si chmýří v koutcích nad ústy.”*¹¹⁷)

Uvedený popis přesně vystihuje důvod proč nesmí v židovství být muži a ženy od sebe neodděleni. Mohlo by se stát, že by nějaký se nějaký muž nemohl připravovat na velmi důležitý bod obřadu a tím je plné odevzdání srdce, procítěná tichá modlitba.

V textu od K.V. Raise vystupovala dívka jménem Albínka. Jako přirovnání použiji věty z Bamova románu Pokus o život, kde vystupuje mladík Alvin. Když je o něm pojednáváno, tak je popisován jako jeden z nejnadanějších studentů, který má hudební talent, krásně hraje na piano. Ale tu se přihodí okolnost, že ho zkouší mladá žena která je v knize popisována slovy: *“Byla u všech oblíbena pro svou přirozenou a přímou povahu, zvláště u*

¹¹⁵ Die Jüdin von gestern und morgen(Židovka v minulosti a budoucnosti), pozůstalost O.Bauma, archiv Smíchov, Praha, - 13688 – 3

¹¹⁶ Zapadlí vlastenci, K.V. Rais, SPN, Praha, str. 80

¹¹⁷ Zapadlí vlastenci, K.V. Rais, SPN, Praha, str. 80-81

ředitelé, poněvadž byla nápadná všem návštěvníkům svou vysokou a svěží postavou,"¹¹⁸

A v této okolnosti je nadaný student neschopen přehrát snad jedinou píseň správně. Důvodem je jeho opodstatněné nesoustředění, jenž je v knize popisováno: "*Franci právě křičela na Alvína, a snad mu dokonce uštedřila nějakou herdu a tloukla na stůl?*"

"*Hoho!*" pravil Bruno.

"*Teď již věčnost mluvím z jednoho místa a konečně odpoví a opět tam kté truhle!*" volala rozčileně. "*Co z toho člověka bude, když se bude také tak chovati venku mezi vidoucími?*"--- "*A ty ještě jdeš k ní nahoru?*" tázal se příštího dne Bruno Alvína užasle. "*To si dáš líbiti?*"

"*Ona to tak nemyslí,*" pravil Alvín, "*jest tak jež mu uklouzla, když se neodvažoval něco úplně říci, přibližoval se supě a úzkostně se chvěje, poněvadž chtěl cosi vyznati. "Víš, - má hezký hlas! Vždy jí naslouchám a zapomenu dávatí pozor. A ona se zlobí, když nevím, co říká. Nemá pravdu, úplně pravdu?" A ještě chbili těžce oddychoval a hmatal po Brunově kabátě;*"¹¹⁹

V tradičním židovství není možné, aby žena vyučovala muže např. právní látku, nejen proto že se právo týká všech oblastí života, ale snad i z důvodu soustředění posluchačů i při jednoduché látce. Příčinou nesoustředěnosti může být celková osobnostní krása vyučující, či někdy jak je možné připomenout z uvedeného textu stačí pouze slyšet překrásný barvitý hlas a v té chvíli už je předmět, aniž by to muž úmyslně chtěl na vedlejším místě, jelikož je možné že se právě potýká s pocity uvedenými v příkladu mladého preceptora v kostele při příchodu určité dívky. Pro pochopení těchto stavů nesoustředěnosti použijí už uvedená psaná slova Baumova: *když se neodvažoval něco úplně říci, přibližoval se supě a úzkostně se chvěje, poněvadž chtěl cosi vyznati "Víš, - má hezký hlas! Vždy jí naslouchám a zapomenu dávatí pozor. A ona se zlobí, když nevím, co říká. Nemá pravdu, úplně pravdu?"*¹²⁰

Z uvedených příkladů je zřejmé jak závažné změny přítomnost žen v místech vyžadujícího plné soustředění způsobují. Bylo by možné uvést i příklady z Bible, kdy jsou tam zmíněny závažné situace, kdy se muž nesmí přiblížit k své vlastní ženě, ale i tyto důležité ustanovení vynechám, jelikož nejsem židovským právníkem, neboli rabínem.

Baum ve svém díle ukazuje i nevědomý až pro svět zničující vliv, kterého může být žena příčinnou. Tato tematika se hlavně vyskytuje v jeho díle Soud lásky, kde je muž ochoten zradit vše, jen aby připoutal k sobě milovanou ženu.

¹¹⁸ Pokus o život(Cesta slepcova), Oscar Baum, Pokrok, Praha 1927, str. 64

¹¹⁹ Pokus o život(Cesta slepcova), Oscar Baum, Pokrok, Praha 1927, str. 64

¹²⁰ Pokus o život(Cesta slepcova), Oscar Baum, Pokrok, Praha 1927, str. 64

Zajímavostí je, že román Soud lásky je v mnohém podobný knize Krakatit od K. Čapka. V obou dílech jsou podroben popisovány city muže, jenž uvidí krásnou ženu, jeho touhy a jeho boj ze sebou samým, ochota vzdát se mnohého z pohodlí svého života, jen aby mohl být blíže té které ženě. Hlavní postava v Baumovu románu Soud lásky, je tajný agent ruské vlády zaměstnaný též v tajných službách rakouského mocnářství odkud získává zprávy. Jeho život je plný milostných příběhů a ke konci knihy je vzpomenu, že všechno podvádění rakouské vlády činil z jediného důvodu a to byly peníze za tuto službu získané od ruské strany, které užíval k zpříjemnění života svých milovnic: „*V zásadě činil to ovšem k vůli ženám, jež miloval a kterým chtěl z příjmu ta tuto činnost vysloužití knížecí život.*“¹²¹

Tento popis jeho jednání je uveden v závěru knihy, jakoby si návaznost svých činů uvědomoval až v pozdější době. Dokonce jsou tam uvedeny jeho pocity vyjadřující hloubkou touhu po ženě, zkrze které je ochoten opustit svoji starost o okolní svět, jakoby pro něj neměl bez určité ženy hodnotu. Pro zajímavost uvádím, že se jednalo ještě navíc o cizí ženu, snoubenku jeho kamaráda, kterého udal nepřátelecké vládě, aby ochránil sám sebe: „*Po prvné pochopil, že člověk může být uveden v pokušení, aby všemi prostředky připoutal tuto ženu k sobě.*“¹²² Píše se všemi prostředky, což značí žádnou starost o strádání druhých. Myšlenka je důležitá vzhledem k jeho zaměstnání špinóna, na kterém v knize záleží, zda začne, či se neuskuteční první světová válka. Tak velkou úlohu hrála v této knize žena.

Až snad stejnou touhu pociťoval vědec, vynálezce Krakatitu v díle K.Čapka, který h hledání mladé půvabné dívky, jemného chování upadá do jiných okovů zamilovanosti při různých životních setkáních. Vždy si ale vzpomene na setkání s dívkou, kterou hledá a odhází ji znovu hledat. Na této cestě o něj však usilují rozliční představitelé světových vlád, aby získali jeho vynález, jimž jest prášek, který při určitých tlakových vlnách ve vzduchu způsobí obrovské škody, při větším množství by mohl zničit celé státy. Na zámku v Německu, kde je uvězněň se setká s mladičkou princeznou k které vzplane nesmírnou touhou. Přesto že pod hrozbami mučení a jinými donucovacími prostředky nebyl ochoten se vypovědět výrobu ničícího prostřeku, stačil určitý časový úsek citu k líbezné dívce, aby opustil svoji starost o lidstvo, o nevinné děti a byl ochoten vydat ničivou sílu německému baronu: „*Ano, já rozpoutám bouři, jaké dosdud nebylo; vydám Krakatit, živel rozvázaný a roztříští se lodička lidstva. Tisíce tisíců zahynou. Budou vyhlazeny národy a smetena města; nebude mezi tomu, kdo má v ruce zbraň a zkázu v srdci. Ty jsi to učinil. Strašná je vášněň, Krakatit lidských*

¹²¹ Soud lásky, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy, Praha 1931, str.196

¹²² Soud lásky, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy, Praha 1931, str.198

srdcí; a všechno zlé je z ní. Pohlédl na princeznu - bez nenávisti, rván neklidnou láskou a soucitem. Nač nyní myslí, ztuhlá a vyjevená? Sklonil s a políbil ji na rameno. Za tohle tedy vydám Krakatit; vydám jej a odjedu odtud, abych už neviděl hrůzu a hanbu své porážky. Zaplatím strašlivou cenu za svou lásku, a odjedu -“¹²³

I přesto že hlavní představitel měl tak uchvacující touhu k princezně, že byl ochoten pro ni nechat zničit okolní svaž, ji později stejně jako jiné opustí pro svoji prvotní vzpomínku na hledanou dívku. Podobně, jako v závěru knihy Soud lásky od O.Bauma se i zde ukáže, pro jak vratké city někdy v společnosti hynou tisíce nevinných obětí.

K. Čapek nechal vydat některé své texty i ve sbornících, v kterých se též vyskytoval literární projev O.Bauma. Bylo tomu při sborníku vydaném i k padesátým narozeninám Otto Picka.¹²⁴

O nebezpečí ukrývající se v zalíbení krásného předstávající se v vztahu muže a ženy, které člověka může zavést mimo skutečnost povinnosti je psáno v románu Pokus o život od O.Bauma: „*Ale já mu vše brzy vysvětlila- Láska? Nevím, co to jest. Věřím, že většině stačí, když mohou přemluvit sebe, a k tomu ještě někoho, aby mezi sebou opět jednou za vzkříšenou prohlásili tu pohádkovou zázračnou sílu. Daleko více než před kluzkými jíživostmi měli by se mladí lidé chrániti před blouznivým proměněním božského stavu člověka, aby, šilení nertpělivostí, nepřeslechli hlasu pravdy.*“¹²⁵

2.3 Překlad vybraných děl Oscara Bauma

2.3.1 Dílo I.: O základech židovské energie

Jeden rabín si lámal hlavu tím, jaktože je Samson mezi svatými muži a proroky, jak mohli dějiny uvést tohoto ohromného rváče v posvátné listy zbožné knihy, tu ho o tom poučila jedna příhoda . Jednou ho nechal kníže k sobě zavolat- bylo to ve středověku- a chtěl od něj vymámit tajemství, jak člověk může vyžrát nad židem. Prozradí-li mu kouzlo, slíbil rabínovi, že ho učiní známým jako nejmoudřejšího a současně nejzbožnějšího, největšího rytíře. Odepřel-li by mu však, tak měl být na mlýnském kole přivázaný. Nebyla to otázka Dalily na Samsona: „Kde leží tvoje síla, Samsone?“

Rabín váhal s odpovědí. Jak těžké bylo jednu najít, aby to jeho lidu neublížilo! Tu ale, aby u

¹²³ KRAKATIT, Karel Čapek, str.308, vydalo nakladatelství Fr.Borový ,Praha 1946

¹²⁴ Otto Pick zum 50. Geburtstag Paul Eisner, Oskar Baum, Max Brod, Karel Čapek a další, nakladatel Arne Laurin, Praha 1937

¹²⁵ Pokus o život(Cesta slepcova), Oscar Baum, Pokrok, Praha 1927, str. 107

knížete nepozbyl, řekl konečně pravdu: „Židovství trvá tak dlouho silné, jak zůstává věrné slibu, kterémuž se v svém dětském věku oddalo. Je to jedinečný národ, který své náboženství, své etické a zvláštní základy od tehdy, co je národem, nezměnil. Všechny jiné se skrze obrácení, přemlouvání nebo skrze oheň a meč k jiným náboženstvím, jinému světovému názoru a mravnosti nechali přinutit, aby svůj domov, svůj pokoj, svá blaha zachovali. Žid tím není otráven, když mu člověk domov, pokoj a blaženost bere. Čím víc se člověk snaží, tím odolnější bude. Židé jsou pouze zdeptáni, když se člověk o to stará, že se jim dobře daří, když je člověk jako bratry ošetřuje. Čím lépe se cítí, tím slabší bude jejich židovství, o to s více lehčím srdcem ho opustí.“

Vládce myslel, že rabín si z něj dělá legraci a nechal učinit již přípravy k mučení. Rabín si musel rychle několik zaříkad el podobných věcí vymyslet, které každý prvorozený společenství v určité hodině musí říci, aby nezahynul.

+

Od prvopočátku má všechen život pouze jeden smysl a jednu touhu: smrtelnost přemoci. Je to běh o závod všeho stvoření za záruku pro pokračující trvání. Tehdy, kdy jejich budoucnosti jsou jistější, bude toto nutkání slabé. Svobodný lid ve vlastním domově, tímto uměním pevně zakořeněný dále narůstá, nad to křesťanství věčnou blaženost v nebi pro pouhou víru slibuje, že člověk nepotřebuje všechnu sílu na krajnost vypnout, aby ve výkonech a výsledku sebe přerostl.

Tajemství židovské energie je vědění o blízkém zániku. Již dva tisíce let je tento národ stojícím na kraji záhuby. Rozptýlený jest, leží volně všem nebezpečí otevřen.

Tento zánik postihuje ne snad něco jednotlivého, může se zrodit a zajištěn být v úspěšných obchodech, v nadějně kariéře mezi nejšťastnějším životem rodinného kruhu a přece vyplňuje také tento jeho spěch, tento boj, tato nejistota, tato křeč uštvaná silným napětím. Právě tak nevíme, jak mnoho celkového uvědomění, jako mnoho společné vůle je v každém z nás vsazeno, jak mnoho z našeho myšlení, cítění, činu projevujícího život skrze jednotlivou povahu je „Národem“.

2.3.2 Dílo II.: Kulturní hodnota hebrejštiny pro moderní Židy

Pro úmysl, pojednat o řeči našich modliteb, našem dějinném podání, jenž nás sjednocuje, je tato velmi sporná otázka, jestli jsme ještě jeden národ nebo ne, docela nepodstatná. Je proto ve veškerém zájmu, sbratření požadovat, aby tato otázka zůstala vyloučena z rozhovoru o zachovávání a požadování hebrejského jazyka. Nerozbijme si jednou tím hlavu, jak a jestliže se nám také termíny, stejně tak i společenský přehled našeho okolí hodí či ne! Nejsme stále povrchní k příčině sváru, který Židy rozdílnými směry jistě stále dál odděluje a proti sobě navzájem rozhořčuje. Co je však jisté, je to co je s židovstvím vážné, přesvědčení, že židovská tradice, jak ji našim jednáním připomínáme, věříme a básníme, ne pouze podle citu představuje nejvzácnější nezcizitelnou hodnotu, spíše že je nenahraditelná jako ukazatel cesty, bez kterého bychom nemohli najít tu správnou přímou cestu, ten zdravý vývoj, jak jako jednotlivec tak i společenství.

Chci odhlédnout od toho, že při překládání důležitého, se ne zřídka to tak jedinečně důležité ztratí. Chci také rád přiznat, že každá pravdivá myšlenka jako směr Boží takřka jako rouhání se musí zdát, jestliže nepochopené slova byly jako modlitba odvíjeny. Ale musím ještě říci, jakožto něco prvotního, nehorázného, že mne tlačí obličej rdícím se studem, přijali bych modlitební knihu, kde na jedné straně je němčina „k použití“ a také na druhé straně hebrejštiny k dekoraci. Mě je to, jako kdybychom uctivě chránili, záhadné společenství našich předků, ovšem nazi, vystěhovaní v cizím slunci stáli a s nějakým jistým zlomyslným uklidnění přihlíželi, jak oni, tak stejně abychom jejich důstojnost přinesli, ne více jejich osud však mohli naplnit. Je to nejprocítěnější důkaz pro žalostnou chudobu a racionálního chápání o praktické vyčerpanosti smyslu slova, účelu jazyka. Je Jom Kipur a den usmíření, nebo delší ten stejný den? Jak bezmocný a cizí je uvědomělý, sám doslovný přeložený Kadiš. To je význam řeči jako hudby, jako posvěcující rytmus našeho prožitku v dřívějších formách naší krve stojí pro mne, mému pocitu výš a náboženské potřebě nesrovnatelně blíže nepopsatelný hlas, než rozumové zažití obrazů, podobenství ve výrazu kultury, jenž z docela jiného prvopočátku vychází, docela jinou cestou jde a pro podstatně jiný účel a potřebu byla zformována. Každá řeč je jedna v sobě se uzavírající organická síla, která skrze jinou životní sílu nahrazena být nemůže. Když se do ní člověk nenarodil, musí se v ní bezpochyby čistou láskou vzbudit, potom ale má člověk v duchovním významu o život, o životní sílu více.

Studium hebrejštiny má ale dnes ještě jiný zvláštní aktuální význam. Může být pochopeno co jsme my moderní Židé ve skutečnosti odhlédnutí od toho, co jsem jako sionisté nebo liberálové, socialisté nebo ortodoxní? Co jsme v současném okamžiku skutečně? Jsme poloviční Židé, poloviční Němci nebo Češi. Kdo Žida a Němce docela pevně v sobě cítí a

docela správně rozmýšlí jednat, když představuje ve svém vnějším postoji četnost: politickou, společenskou, ekonomickou, kulturní, ten oslaví s tím přímo zhoubné poškození židovských požadavků. Němčina proudí z tisíce přírodních pramenů denních zajímavostí okolo nás. Jistě jsme nesmazatelným díkem dlužní německému nebo českému okruhu, v který jsme byli narozeni, v kterém se duchovnost naše tvořila a rozvíjela. Samozřejmě milujeme tento jazyk a národ, s kterým osud náš je tak vnitřně propojen., a kdo mě zná, ten ví, že jsem ten poslední, kdo chce nazpět obrátit naši povinnost k německému, ale Němec nesmí tísnit prvotní základní podmínky našeho židovského cítění a vůle. Člověk se tak rád uklidňuje s tím ovšem a pouze pro toto přenesené tvrzení b-ží důvěry a říká: : „Když židovství dlouhých dva tisíce let nezaniklo, bude zachováno i nadále.“ Člověk zapomíná, že se potom s tlučením nedá získat. Nepotřebuji ovšem statisticky dokázat, že se ne pouze početně celá světová židovská společnost zabývá cestou propasti, a že tento úkaz by byl ještě více nápadný, kdyby stále nepřicházel přírůstek z východu. Ale východ je jak známo tak mnoho porušený, jak skrze sedm roků války, tak skrze bolševismus a skrze vniknutí evropského vzduchu do tohoto kulturního světa (jenž byl tak pevně uzavřen, jak jednou japonské a čínské), a především skrze smrákající se nenávist událostí posledního času. Náš zdroj je v vzduchu roztržený. My nemůžeme tedy záchranu ne více na jiné posunovat; visí pouze na nás.

Co má židovství tyto dva tisíce let obdržet? Ne pouze vnější uzavření, ghetto, konzervní knihy, jak to jednou nazval jeden židovský vůdce. Vnitřní živost a samozřejmý další vývoj svého duchovního obsahu, přirozeně plodnou lásku k svým ideám = citový svět a tím krevní oběh: řeč. Ta je to, která znovu obnovená musí být. A když každý činí, co je v jeho moci, když každý pouze zlomek toho činí, co v jeho síle je, podaří se to. Kdo se učí pouze pět, deset minut denně slovíčka a pravidla, stojí- odhlédnutím od vzrůstající a skutečně dokončené stavby nádherné řeči v jejím duchu- s tím denně obnoveným a účinným v souvislosti s svým vnitřním prastarým duchovním pramenem a prvopočátkem své duše. Pouze váhavě se osměluji, zde dotknout mystiky těchto souvislostí, ale kdo se to sám zakusil, smí ovšem říci, že je to v určitém smyslu umění modlitby.

A člověk nesmí snad přemýšlet, že pro nás moderní lidi je proniknutí do velké moderní řeči prakticky nedůležité, protože my jsme se přece především dostali na vysokou evropskou kulturu a dál se tam udržet musíme, nechceme-li se zdárně dostat za ní. Musí nám však potom způsobit zaostalost každý, kdo se od něčeho pět nebo deset minut zdrží? Ale spíše přece: Na vyšším stupni studia se budeme skrze duchovní bystrost zabývat židovskými filozofy, výklad Bible a rozhovory o víře našeho okolí, bude daleko převyšovat. Není snad

naše dnešní duchovní převaha nic, než zbytek duchovní práce našich předků, který by se musel brzy stratit, jestliže bychom ho znovu nezískali? Nebyli snad naši španělští předchůdci, nebyl Spinoza, Rabbi Löw na výši stavby svých časů? Oni byli září evropské kultury a přece měli hluboké vědomosti hebrejštiny a konečně snad také základní židovskou výchovu užívali.

Okamžik je střed věčnosti. My každý jsme s tím, co právě činíme v každém okamžiku středem mezi tisíci pokoleními, které byli před námi a mezi tisíci pokoleními, jenž přijdou po nás. Proto nemůže nikdo říci: „Jeden den nic neznamená!“ Všechna minulost byla zbytečná a celá budoucnost bude beznadějná, jestliže naše přítomnost není skutečně naplněna.

Selbstwehr, Prag, den 20. Mai 1921

2.3.3 Dílo III.: Židovka v minulosti a budoucnosti

Muž je duch, žena je duše, tak jsou skutečně právě oba dva, řekl Byron a tu se nám pravdivé zdá, že se o to více nezajímáme, museli jsme vědět, - jestliže to budeme k tomu hledat - kde je duch židovství a jeho duše k nalezení. Duch a duše jsou jedno, jako dnešek a zítřek. Je to jeden starobylý podstatný rys židovského ducha, v ženě vidět nějaké nebezpečí pro čistotu ideu, božích myšlenek. Potvrzují to okovy zla od Evy přes Dalilu k Isabel a Salome. U Germánů, Helénů, Římanů byla podoba kněžek, ano bohyně vytvořili. U židů nesmí žena ne pouze zastávat žádný kněžský úrad, nýbrž podle přísného pohledu vůbec nesmí vstoupit do Božího domu, smí se pouze snášet na bohoslužbě (skrže zamřížované okénko ve zdi) její zúčastnění. Správný Chasid nesmí dnes žádné ženě ruku podat, když se mimochodem nějaké ženy dotkne, musí činit pokání a uložit sobě nějakou pokutu.

Přece tento vztah nepotřebuje omlouvat za zakořeněné orientální chápání, neobsahuje to žádnou nenávist k ženám. Člověk vzpomíná na vysokou píseň, velebení ženy, jak je ona v zemi tím nejvyšším uměním lásky, v Indii nikdy zpívána nebyla. Na Ruth, Deboru, Judith a na pověstnou lásku ženy v slovech Šalamouna. V židovství je jen proto bráněno, aby skrže sentimentální zastření přirozenosti ženy mužský princip, nadpozemská přání, nesmrtelná myšlenka v lidskosti zatemněna nebyla.

Žena je rodička a živitelka pozemského života, zástupce smyslně-pomíjivého okamžiku oproti požadavkům nesmrtelných myšlenek, požadavkům neviditelných ideálů, které jsou věcí muže. Žena uchopuje život ze zevnějšíku, muž hledá její vnitřek, její hnací ústrojí. Žena zachovává rozměr života, cíl podle kterého se její budoucnost staví. Totiž z

vnějšku, skrze přání muže; muž naslouchá hlasu v sobě. Ženy jsou, jako měkký tón. V pevné formě mužských ideálů je žena odlitá, upevněn je její charakter a základ nejdříve k trvajícím podobě.

Člověk může myslet že, žena ghetta a ta, která před tím měla patriarchální příbuzenstvo jsou jedno uniformní bytí, jeden stejnorodý jednoduchý vzor. Mnohé stará písmena se zdají to dokládat. Ve vzpomínkách každé poutavé denní knihy židovské hospodyně z sedmnáctého století vyvstává rodinný život docela jak k času našich rodičů. Přece skrze to nikdy není tento typ dobré rodinné matky, či ženy harémů neproměnitelný jednotný typ.

Jak daleko konce ghetta si rozporuplná síla hrála v Salonu Henriette von Mendelssohn, v umění a osobnosti Rachel, Sarah Bernard, tak také byla rozmanitost ženského charakteru v století a tisíciletí dříve přes orientální ohrazení sotva nepatrnější.

Naše Pompadeur, královská kurtizána je Ester, která, aby svůj lid zachránila, se nestala pouze královskou milovnicí, spíše také jeho prvním ministrem. Pana Orleánská byla Deborah. Také Rachel, svůdná virtuózka lásky, také díl vrtochu „Židovka z Toleda“ není smyšlená. Všeobecně je ovšem sotva nějaký lidový vývoj, v kterém žena nějakou tak velkou roli hraje, žádná svatá knížka některého náboženství, v kterém jak v naší Bibli tak mnoho zajímavých milostných románů, tak osobitý ženský osud byl rozvinut.

U nás začal již lidský vývoj jedinečnými nesmírně pikantními dějinami svádění, ve kterých je plodnost, jako pokuta za slast, za prožitek- práce jako pokuta za představení lásky. V tom leží jedna výrazná hluboká skutečnost, totiž alegorické přestrojení nejdůležitějších sociologických událostí v počátku lidské kultury. Když člověk každý časový bod pozoruje, stane se někomu počáteční, dnešní a budoucí postavení ženy v lidské společnosti jasným.

Zřetelné jsou dnes stopy tohoto času v starých bájích, zejména sledováním egyptských a řeckých. Tento čas je jako ráj uložen. Životní práce a povinnost obnáší, lásku a požehnání dětí zvýšit, často k přímo k tomu je přimíšeno, že muž je skrze jeho převyšující tělesnou a duchovní pracovní sílu diktátor a je v údělu ženy, jak se mu zalíbí. Nepochybný svobodný život rostlin je zde u konce. Žena nemůže více budovat ze sebe ven ideu, vzor svého života. Je to její hlubší určení, sen, přání předvídat muže, jeho tělesný ideál s neomylným věšteckým darem rozpoznat a sebe k tomu rozvíjet.

Židovka dnešku se shledává proti tomu protichůdnou mužskému typu, a vidí, že může jistě proudy svého charakteristického vývoje pevně ustavit, politické a společenské záměry mužů jak nějaký neomylný magnet následuje. Ano, její instinkt ji vyzdvihuje z nevědomí muže.

Jednoznačná a jasná je cesta každého, který stranou pionýrů a chaluzínů (der Pioniere, der Chaluzziz) pomáhá v Palestině novou vlast založit. Daleko složitější je úkol toho, který v Evropě zůstává. Jak se u mužů odlišuje, tak také zde je mnoho nejasného u obou skupin: těch, kteří židovství chtějí zapomenout a těch, kteří v tom sílu a možnost nové vlastní existence rozpoznávají. Mezi sinonisty vyhnanství(Galluthu) se zvedá udatná agitátorka malého evropského dílu, od akademické a salóní sionistky stojí na druhé straně, bezmyšlenková nerozdílná kultivovaná západoevropská dáma. Toto, co na vyšším duchovním a společenským stupni stojí, je její jediný těsný vztah k kultuře a kterou zde má, jediný, který zná, neboť o Judaismu ví ona stejně tak mnoho, jako vůbec nic - vždy nezávislá a pevnou vůle charakteristická, přesto je to nebezpečná nepřítelkyně Židovství. Ona je ženoucí síla asimilace ve všech rodinách. „Jaký je rozdíl mezi vlastním evropským a židovským duchovním postojem a světovým názorem?“ Ptá se.

Ale je přímo u ní, protože ona v své nespoutanosti je opravdová.

Krátce řeknu v úplné nevěře, jak o budoucnosti své dcery mluvila jedna velmi známá vídeňská dáma, (jejíž rodina je již dlouho pokřtěná): přeje si jako zeti nějakého mladého křesťanského muže z dobrého židovského domu.

Praha XII, Manesova 30

2.3.4 Dílo IV.:Gettolieder

"Saul vyslal posly, aby Davida jali. Ti spatřili sbor proroků v prorockém vytržení a Samuela stojícího jako představeného nad nimi. V tom spočinul duch Boží na Saulových poslech a také oni upadli do prorockého vytržení. Oznámili to Saulovi a on poslal další posly, ale také ti upadli do prorockého vytržení. Poslal posly ještě potřetí, ale i ti upadli do prorockého vytržení. Šel tedy do Rámy sám. Když přišel k té veliké cisterně v Sekú, otázal se: "Kde je tu Samuel a David?" A dostal odpověď: "V prorockém domě v Rámě." Šel tam, do prorockého domu v Rámě, ale i na něm spočinul duch Boží, takže dál šel v prorockém vytržení, až přišel do prorockého domu v Rámě. Také on si svlékl šaty a také on upadl před Samuelem do prorockého vytržení. Celý den a celou noc ležel nahý. Proto se říká: "Což také Saul je mezi proroky?"

(1.S. 19, 20-24)

Jak velmi lidské, jak velmi skutečné je toto dojemné umělecké dílo, například jako

pohádková představa Orfea. A je to možné, aby hebrejské jednou tak kvetoucí umění plné silné originality a plodnosti náhle, či postupně by úplně vyschlo? Kdyby si člověk mohl představit, že jeden národ, od Josefa tvrzené (ačkoli je určitě přehnané) měl dvě stě tisíc zpěváků, čtyřicet tisíc harfenistů a dvacet tisíc trubačů v době zničení Jeruzaléma, jejichž prorocké a milostné písně se nás ještě dnes až do nitra dotýkají, jako největší básně antického národa, že mohly být znenadání či ponenáhle úplně vypovězeny? A odhlédnutím od náboženských básní, mystických tkanin Kabaly, vyprávění Talmudu, potom také ten lid básnil svoji jednoduchou poezii všedních dnů, ulic, zemských cest: lidovou píseň.

Richard Batka vysvětluje ve svých „Dějínách hudby“, že pouze jednotlivé správné pochopení Bible, může rozšířit úsudek, že hudba u Židů vzešla z bohoslužby a v ní je soustředěna mnohem více než u jiných národů.

Avšak právě tak oprávněný by byl opačný požadavek. Obě dvě totiž ze stejného prapůvodu pochází, a jedna se skrže druhou živí a odvíjí.

V barevné zřetelnosti před námi povstává také z obrazů starodávné síly Jargon života židů v ghettu. Ne pouze bída, trýzeň a obtížné zápasy, ne pouze hrdost na štěstí minulosti a neštěstí přítomnosti a vzdorovitou vzpouru proti pronásledovateli, ale na horkou milostnou píseň a veselé, ano bujné způsoby. Všechno jednoduché, plné síly citu, z kterého vznikla:

Krásná Ráchel

Příjemně si česla vlasy u okna, jemné,

Ona je pro všechny běhna, pro mne přece však čistá.

O zármutku a nářku, o trýzni a soužení! Zmizela

krásná Ráchel

A nechala mne samotného.- - -

Špatně mluví zlé jazyky o nás dvou!

Přesto mne a moji Ráchel vy nikdy nemůžete rozdělit!

O zármutku a nářku, o trýzni a soužení!

Zmizela krásná Ráchel a nechala mne samotného!

Převoz se uzavírá v smiřujícím symbolu znaveného pronásledováním a beznadějí trápeného vyvoleného národa: Život je pouze převoz, jenž skrže propast země vede.

Potom je píseň plná hořkosti žaloby a tesklivých slov touhy po Jeruzalému, který se zdál jediným téměř nepozemským obrazem vysvobození se. Potom ale přichází někteří, kteří zesílení v utrpení představují veselý život, tak i ten jenž celý týden hřbet ohýbá pod svým těžkým rancem, křivdou počásí bráněno, putuje a putuje a obchoduje a smlouvá a je chudým

vysmívaným podomním obchodníčkem až do jednoho, nejhezčího přicházejícího dne: pátek večer, kde on svatý svícen rozžehne a při víně a rybě a „Barches“- také ten nejmenší v lidu-králem je.

Co tímto zřejmým na pohled tak jednoduchým a přece složitým počítkem života krystalizují mnoho hlubokých a lidských konfliktů.

Ještě bude pouze Žertovná píseň vybrána:

Měl jsem býti rábínem

Měl jsem býti rabínem

Měl jsem býti rabínem, však neumím se vůbec modlit;

Měl jsem býti kupcem, chybí peníze!

A v stáji se žádné seno nenachází, a žádný oves,

A žena láteří a touha, která trápí

Viděl jsem blažený kámen, seděl už jsem a víno...

Chtěl jsem býti rituálním řezníkem, nemohu sekeru povznést

Chtěl bych se stát učitelem, nemohu knihy studovat.

A kůň nejde a kolo se netočí

A žena láteří

Měl bych býti kováře, bylo mi příliš těžké kladivo;

Měl bych býti hostinským, je to mé ženy tíseň!

A ve stáji se seno nenachází.

3 Židovství ve vztahu k obtížným otázkám

V tomto oddíle bude brán zřetel na obtížné okolnosti života O.Bauma. Jako první je umístěno pojednání o židovských varhanech, o to z důvodu jejich důležitosti pro samotného Bauma, jelikož jeho prvním zaměstnáním po návratu ze zlepeckého ústavu do Prahy, byl varhaník v synagoze. Varhany byly a jsou spornou otázkou v židovství, nejen proto že tento nástroj používají křesťané, ale a to hlavně je otázkou jak dalece je možné tento druh nástroje používat v synagoze, aby nerušil tradiční obřad. V této části je nastíněn Baumův vztah k varhanám, a také je jemně připomenuta historie varhan v Praze

Část nazývající se „Slepota v židovství“ obsahuje text týkající se tíhy, které tvořila převážnou část Baumova života. Touto tíhou byla slepota, jak je zřejmé z názvu. Považuji za důležité i zajímavé pojednat o problémech spojených s slepotou v rámci židovství, protože jak už bylo zmíněno O.Baum byl věřící žid, toužící po držení tradice předků. V tom případě však na jeho život měly vliv, jak ustanovení v židovském právu vztahující se na slepce, o kterých tato práce nepojednává, tak i celkový vývoj vztahu židovského lidu k slepému člověku, jenž je zde částečně zmíněn. Zde bude umístěn text obsahující pouze všeobecné zprávy o slepotě v židovství s upozorněním na stav, v jakém se nacházela židovská literatura v překladu hebrejského braillového písma před r. 1930, tedy za života spisovatele a jaká změna nastala po tomto roce. Většina velkých rozhodnutí týkající se slepců byla však učiněna až po smrti O.Bauma, přesto jsou zde uvedena, aby čtenář měl alespoň velmi stručný přehled současném stavu uvedené literatury a péče v rámci židovství.

Jako zajímavost je zmíněna Haftara psaná v hebrejském braillovém písmu, která byla ve vlastnictví ŽMP v době Baumova života a je doposud. Druhou zajímavostí je malé uvedení do života Heinricha Landesmanna, který s svým omezením hluchu a slepoty vymyslel dotykovou abecedu pro hluchoslepé. Důvodem je jeho podobný životní úděl s O.Baumem, i to že se narodil na území České republiky, kde i určitou dobu žil a zemřel r. 1902, tedy v době, kdy bylo O.Baumovi přibližně devět let. Je možné, že i příběh tohoto člověka inspiroval O.Bauma k vytrvání v boji s omezením v jakémž se sám nacházel. Důvodem pro tento náhled je mi důraz na vzdělání mezi židovským lidem, též to že dotyčný H. Landesmann byl stejně jako O.Baum novinářem, autorem románů, básní a jiných částí různých oborů, které jsou zmíněny na příslušném místě, a tím tedy bylo pro O.Bauma mnohem snazší se dozvědět o nějaké zprávě o člověku, jenž se zabýval stejnými obory, jako on sám.

3.1 Varhany v pojetí židovství a O.Baum

Historie varhan zasahuje až před občanský letopočet. Je spojená s městem Alexndrie v Egyptě.¹²⁶ Vztah varhan k židovství byl složitý. J. Serke připomíná jak vážné bylo umístění varhan v synagoze: „Zavedení varhan „bylo ze všech synagogálních reforem devatenáctého století nejspornější,“ píše se v příručce židovství Philo-Lexikonu.“¹²⁷

S životem O. Bauma jsou spojeny varhany již z Vídeňského institutu Hohe Warte, kde ho hudbě vyučovala významná osobnost hudby, klavírista a hudební pedagog Josef Labor. Tam též složil státní učitelskou zkoušku ze hry na klavír a varhany, jak již byl upozorněno v oddíle týkající se jeho života.¹²⁸ Po návratu do Prahy se živil jako varhaník v Jeruzalémské synagoze.¹²⁹

M. Brod ve své knize Pražský kruh uvádí, že Baumovo zaměstnání varhaníka byla první činnost, kterou se v Praze živil. V uvedné knize dodává, že v této synagoze vznikl spor mezi zb-žnými a samotnými Baumem: „Nejprve byl varhaníkem v synagoze/přítom hned propukl boj proti „zb-žným“, kteří prosadili, že o Šabatě kvůli klidu přikázanému všem Židům smí hrát jen ten, kdo není Žid a Židovi zbyla jen vedlejší práce před zahájením a po skončení Šabatu.“¹³⁰ Nejjednodušší výklad by snad byl, že O. Baum chtěl hrát také o Šabatě, ale to autor knihy „Pražský kruh“ M.Brod přímo neuvádí. Před tak lehkým posudkem mne i varují samotné texty od O.Bauma obsahující touhu uchovat tradici, avšak nevylučují ho, jelikož se člověk vyvíjí a s tím se i postupně utvrzují pohledy, které před tím tak pevné nebyly a v tomto případě se může utvrzení vztahovat na tradici židovské kultury.

V souvislosti Baumovy hry na varhany v synagoze nacházející se na území Prahy, považují za vhodné zmínit kdy byl doložen výskyt varhan v Praze. Encyklopédia Judaica uvádí: „Výskyt synagogálních varhan v Praze v pozdním 17. a 18. století byl zaznamenán mnoha autory. Zdá se, že použití varhan bylo hlavně spojeno s hudebním zahájením Šabatu. Nejranější zmínka se nachází u Šabbetai Basseho (Shabbetai Bass), který použil výraz ugav v

126

Ej.:Starověk-Je považováno (uvažuje se), že byly vynalezeny v Helénistické Alexandrii kolem začátku druhého století př.o.l., a nazývaly se hydraulos (ὕδραυλός - vodní píšťala, či dudy(pipe)), protože vzduch byl stlačený vodním tlakovým zařízením. Tento mechanismus byl během prvního století nahrazen měchy(bellows), ale jméno hydraulos nebo hydraulis zůstalo, Encyklopédia Judaica, Second Edition, Volume 15, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007, str. 466

127 J.Serke, Böhmsche Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001, str.154

128 Tyfopedický lexikon jmenný, Josef Smýkal, vydalo Technické muzeum v Brně, Brno 2006, str. 47

129 ROŠ CHODEŠ, ročník 65, 5763/ leden 2003, str.18)

130 Pražský kruh, M. Brod, Akropolis, 1993, str. 115

modlitební knize vytisknuté jako doplněk k jeho hebrejské bibliografii, *Siftei Yeshenim* (Amsterdam, 1680, 21B:3). Dva pozdější prameny jsou J.J. Schudt, (1664-1722) a Abraham Levi b. Menahem Tall (na začátku 18. století).¹³¹

Tzv. „Nové varhany“ byly použity během slavností Pražské židovské komunity na počest narození prince Leopolda, syna německého císaře Karla šestého.¹³²

Baumůvým blízkým přítelem byl L. Winder, jak je poznačno v oddíle o jeho životě,¹³³ který se stal známým svým románem *Die Jüdische Orgel* (Židovské varhany). K této knize napsal O. Baum recenzi a J. Serke uvádí v této souvislosti Baumova slova: „*Slepý spisovatel Oscar Baum, který Winderův román recenzoval se také domníval: „Židovské varhany, to je zakázaná estetická rozkoš, zapovězená hudba smyslů.“*¹³⁴ J. Serke se též pokusil charakterizovat jednou větou její obsah: „*Pro třiatřicetiletého autora zamenal literární průlom. Winder zde zobrazuje svrchovanou zbžnost se svrchovanou vzpourou.*“¹³⁵

Dále stejný autor díla „*Böhmische Dörfer*“ vysvětluje že vzpouře ve Widerově románě znamenají právě varhany¹³⁶. Proč varhany znamenají vzporu? Na tuto otázku lze částečně odpovědět poukazem na užívání varhan v kostelech a na jiných místech v křesťanských společenstvích, ale jak již bylo zmiňováno jedna z hlavních otázek je, zda tento nástroj nenarušuje tradiční obřad slova. Odpověď je to však pouze částečná, jelikož tato otázka je velmi obsáhlá, a proto se o ní vedly rozsáhlé spory jak bylo uvedeno výše. Plnou odpověď může poskytnout jedině povoláná právní autorita z řad Židů, jelikož pohledy z vnějšku jsou vždy neúplné a často zkreslené.

Jako zajímavost je možné podotknout, že v těchto sporech o užití varhan v synagoze hrála důležitou roli užitá melodie, protože židovská má svoji zvláštnost v používání určitého rytmu spolu s ostatními zvláštnostmi hudební vědy. Rozdílem melodie při užití varhan se zabýval Joel Sirkess ve 19. a 20. století.¹³⁷ Vyjmečností židovské hudby a její odlišností od ostatních se též zabýval O. Baum ve svém díle *Gettolieder* (Píseň ghetta), avšak v této práci jeho odborné posudky nejsou uvedeny z důvodů náročnosti porozumění odborným termínům

¹³¹ Encyklopédia Judaica, Second Edition, Volume 15, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007, str.467

¹³² Encyklopédia Judaica, Second Edition, Volume 15, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007, str.467

¹³³ Život plný bojů, M. Brod, nakladatelství F. Kafky, Praha 1994. str. 270

¹³⁴ Serke J., *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Triáda 2001, str.467

¹³⁵ Serke J., *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Triáda 2001, str. 154

¹³⁶ Serke J., *Böhmische Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou*, Triáda 2001, str. 154

¹³⁷ Encyklopédia Judaica, Second Edition, Volume 15, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007, str. 467

hudebního oboru.

3.2 Slepota v židovství

Oslepnutí provázelo v historii židovského lidu mnoho obtížností, které se vyskutují při překladu knih do braillového písma. Ještě na začátku dvacátého století si jednotlivé školy nezávisle na sobě vytvářely značky v braillovém písmu pro hebrejské písmena a tím vznikla mnohá odlišnost ve znacích různých institucích.

E. Judaica uvádí: „Do roku 1930 každá škola zabývající se vyučováním slepých a tisknutím v Braillovém písmu, jakož to ve vlastním systém Braillových značek. Nebyl vzorový systém tisknutí hebrejských písmen a student absolvující existující školu pro slepé nebyl schopný číst literaturu vydanou jinou školou. V roce 1936 byla uzavřena dohoda mezi všemi institucemi zabývající se publikováním Bible, překladem a kopií knih do hebrejštiny, psaním a editováním materiálu do hebrejského Braillového písma. Smlouva (ujednání) žádala jednotu metod tisku hebrejským Braillovým písmem, aby byla přijata všemi vzdělávacími institucemi, jenž se starají o potřeby slepých dětí, stejně tak kulturními centry poskytující literaturu braillovým jazykem v hebrejštině pro slepé na celém světě.“¹³⁸

„Jakožto výsledek dohody UNESCO v roce 1950, v příležitosti mezinárodního setkání za účelem jednotnosti Braillového písma a po (na) doporučení International Hebrew Braille Committee 1936-4, bylo rozhodnuto přijmout jednotnou hebrejskou ababetu ve všech zemích a jazycích. Podle tohoto systému existují značky následujících charakterů:

- 1) všechna hebrejská písmena (s výjimkou koncových tvarů)
- 2) punktační značky
- 3) matematické značky (čísla a soustava značek)
- 4) všechny hebrejské vokalizační znaky (značky vždy následují písmeno k kterému náleží)
- 5) značky pro chemii a fyziku
- 6) značky pro hudební noty“¹³⁹

„Čtyři instituce na světě se zabývají tisknutím a publikováním Bible a knih v

¹³⁸ ENCYCLOPAEDIA JUDAICA, Second Edition, Volume 1, E.J., Braille, Zvi Hermann Federbush, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007 str.726-727

¹³⁹ ENCYCLOPAEDIA JUDAICA, Second Edition, Volume 1, E.J., Braille, Zvi Hermann Federbush, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007, str.727

hebrejském písmu:

- 1) *the Jewish Braille Institue of America, New York;*
- 2) *the Israel Ministry of Education and Culture, Department of Special Education;*
- 3) *the Central Library for the Blind, Netanya, Israel;*
- 4) *the Jewish Institute for the Blind, Jerusalem*¹⁴⁰

„Ústřední knihovna pro slepé, založená okolo roku 1952 v městě Netanya měla více než 5000 svazků knih psaných braillovým písmem a zvukových záznamů knih.“

Židovské muzeum v Praze je vlastníkem Haftry Anochi Anochi ve slepeckém Braillově písmu v hebrejštině, která byla vydána r. 1910.

Podobný úděl O. Bauma a H. Landesmanna

Zaměstnanec Židovské obce v Brně Peter Špunar a kolektiv uvádí v jím vydané knize zajímavý obtížný příběh německy píšícího Žida, Heinricha Landesmanna (Hieronymus Lorma), vynálezce prstové abecedy pro hluchoslepé.

H. Ladesmann se narodil v Mikulově roku 1821 zemřel v Brně r. 1902, čímž je zřejmé, že v určitém období jeho života žil ještě mladý O. Baum. Baumovi není blízký jen, jakožto novinář, autor románů, novel, dramát, básní, filosofických úvah, fejetonů a kritiky psaných německy, nýbrž i svým fyzickým omezením. Kniha Židovský hřbitov v Brně Židenicích a osudy lidí s ním spojené popisuje život tohoto člověka: „*Na cestě životem ho postihly těžké rány osudu, když v šestnácti letech přišel o sluch a řeč a výrazně se mu zhoršil zrak, jenž definitivně ztratil v roce 1882. V roce 1856 se oženil. Se svými blízkými se dorozumíval zvláštní dotykovou abecedou pomocí prstů, kterou sám vymyslel a jež se s drobnými úpravami dodnes používá mezi hluchoslepými jako tzv. Lormova abeceda. Jeho dcera Marie Landesmannová mu tlumočila prstovou abecedou všechno, co potřeboval přečíst. Tento prstový systém pro hluchoslepé uveřejnila až v r. 1908 pod názvem Dr.Phil.Heinrich Landesmanns (Hieronymus Lorms) leicht fassliche und einfach ausflachbare Finger-Zeichensprache für Taubstumme, Taube, Taublinde und Schwerhörige. Poslední léta života Hieronymus Lorm prožil v Brně u svého syna, lékaře. Zemřel 3. prosince 1902.*“¹⁴¹

Ze zmíněného díla je možné zjistit, že H.Landesmann byl zaměstnáním novinářem v

¹⁴⁰ ENCYCLOPAEDIA JUDAICA, Second Edition, Volume 1, E.J.,Braille, Zvi Hermann Federbush, editor in chief Fred Skolnik, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007, str.727

¹⁴¹ Židovský hřbitov v Brně-Židenicích a osudy lidí s ním spojené, Peter Špunar a kolektiv, vydal Petr Špunar v roce 2006, jako neveřejnou a neprodejnou publikaci, Brno 2006

Berlíně, Vídni a také v Drážďanech. Jeho díla vycházely pod jménem Hieronymus Lorm. Ve stejné knize jsou zdůrazněna jeho filosofická díla: „*Zvláště významné jsou jeho filozofické práce, např. Příroda a duch ve vztahu ke kulturním epochám(1884), Bezdůvodný optimismus(1894).*“

ZÁVĚR

Účelem práce bylo pokusit se alespoň z malé části představit vnitřně bohatou osobu a dílo Oscara Bauma. Ozřejmit jeho přínos pro českou literaturu. Ukázat jeho vytrvalost a sílu, která byla oporou Pražské židovské obce v dobách nejtěžších.

Na život nezanevřel, přesto že se byl obtěkáán překážkou v podobě ztráty zraku skrze cizí zavinění, a naopak tím více pojímal více jeho hloubku, a to nejen svými díly ale i životem plným přátelství.

Část jeho díla je prodchnuta hlubokým vztahem mezi mužem a ženou, zabývá se hledáním vyššího dobra v nějintimnějších vztazích. Také se některými svými díly věnoval přímo tématice židovské. Ve svém díle vysvětluje židovský orientální vztah k ženám skrze příklady tradičních Židů a za pomoci hlboce pestrých milostných příběhů v Bibli. Pojednává o zvláštnosti židovské hudby užitím odborných hudebních termínů a její vztah k hudbě evropské. Hudební termíny byly v této práci vynechány z důvodů přílišné náročnosti. Některými svými díly se snažil probudit touhu v asimilovaných Židech k jejich jazykovému dědictví.

V této práci jeden díl souvisí s druhým, těžko by bylo možné oddělit životní okolnosti tzv. Německých Židů ze života O. Bauma, a stejně tak jeho oslepnutí, přesto v souboru textů, považuji část za důležitější. Jsou jimi zprávy o jeho životě vedoucí dále k pochopení jeho osoby, překad vybraných děl skrze který je možno částečně náhlédnou do myšlenkových základů jeho vadaných knih, článků a básní.

V archivní pozůstalosti O.Bauma se nachází desítky básní, ale z důvodu obtížného přečtení rukopisu bude snad jejich přeložení ještě nějakou dobu oddáleno. Steně tak se v archivu nachází několik textů k filmům týkající se i židovské tematiky, ale u žádného autora doposud pojednávajícího o O.Baumovi jsem se s upozorněním na tuto tvůrčí činnost nasetkal. Pouze malá část jeho díla byla do nynější doby přeložena do českého jazyka.

Doposud však knihovny v České republice trpí nedostatkem jeho děl, a tím i česká společnost pro kterou je většinou Oscar Baum, držitel čs. státní ceny pro německou literaturu

stále neznámou osobou.

Dílo O.Bauma, zarostlé časem zapomenutí a nepřipomínáno, které se dle některých zpráv nepodařilo shromáždit úplně je důkazem vyjmečnosti smýšlení o životě, uměleckém nadání vnímavosti okolí, je památkou na člověka jehož žena byla po jeho smrti umučena jeho, kteréhož jediný syn zemřel při atentátu v Jisraeli.

Jeho odkaz budoucnosti je prožitý život a hluboké dílo.

Seznam použité literatury a dalších odborných zdrojů

a) prameny

- Die Frau und die Revolution, pozůstalost O.Bauma, archiv Smíchov, Praha, L 13672
- Die Jüdin von gestern und morgen(Židovka v minulosti a budoucnosti), pozůstalost O.Bauma, archiv Smíchov, Praha, - 13688 – 3
- Der Kulturwert des hebräischen für den modernen Juden(Kulturní hodnota hebrejštiny pro moderní Židy), pozůstalost O.Bauma, archiv Smíchov, Praha
- Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy, Praha 1931
- Odvrácená kletba, Židovská ročenka, na rok 5718, (1957-1958)
- Soud lásky, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy, Praha 1931
- Von Wessen der jüdischen Energie(O základech židovské energie), pozůstalost O.Bauma, archiv Smíchov, Praha, - 13688 - 3

b) sekundární literatura

- Alois Jirásek, Temno,, Státní pedagogické nakladatelství n. p., Praha 1959
- ANTI-SEMITISM IS A SIN, A Discussion of the document The Church and Rasism: Towards A More Fraternal Society, Holy See Commission for Justice and Peace November 3, 1988, vyd r. 1990 od Dr. Eugene J. Fisher and Rabbi Leon Klenicki, Ani-Deformation League of B'nai B'rith
- Arbes Jakub, Ukřižovaná, Nakladatelství F.ŠIMÁČKA v Praze, 1903,
- Brod M., Pražský kruh, Akropolis, 1993
- Brod M., Život plný bojů,, nakladatelství F. Kafky, Praha 1994
- CELEBRATING THE 25TH ANNIVERSARY OF THE VATICAN II DECLARATION NOSTRA AETATE(No. 4) ON CATHOLIC-JEWISH RELATION, Ani-Deformation

League of B'nai B'rith

- Čapková Katerřina, Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938/ vyd. 1., nakladatel Paseka, Praha; Litomyšl 2005
- Červencový patent: řeč posl. Dr. Stránského proti zrušení zem. úsavy v Čechách, pronesená v poslanecké sněmovně říšské rady dne 14. listopadu 1913, nakl. Barvič a Novotný, Brno 1914
- Demetz P., Praha černá a zlatá, PROSTOR, Praha 1998
- Dickens Charles, Oliver Twist nakladatelství Vyšehrad, Praha 1985
- Dostojevskij, Fjodor Michajlovič, vydala Academia, Bratři Karamazovi, nakladatelství Akademie věd České republiky, Praha 2004,
- Erzählungen aus den Blindenleben, Vitalis, Prag 1999
- Fischl V., Setkání, Martin, Praha 1994
- Gogol, Nikolaj Vasiljevič, Mrtvé duše, přeložila Naděžda Slabihoudová, nakladatelství Levné Knihy KMa, Praha 2002
- Haftorah Anochi Anochi, slepecký tisk v Braillově písmu, jazyk- hebrejščina, vydáno 1910, místo uložení: Židovské muzeum v Praze
- Hilsnerova aféra a česká společnost, 1899 – 1999, Sborník přednášek z konference na Univerzitě Karlově v Praze ve dnech 24.-26 listopadu 1999, vydalo Židovské muzeum v Praze, Praha 1999
- Chod Karel Matěj Čapek, Turbina, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., str. Obal
- Koblížek M., Der Topos des Blinden im Werk von Oskar Baum,, Diplomová práce- Jihočeská universita České Budějovice
- Kubin A., Z mého života a z mé dílny, Odeon, Praha 1983
- Pick J., Čas je šarlatán, Scarabeus, Praha 1997
- K.V. Rais, Zapadlí vlastenci, SPN, Praha
- ROŠ CHODEŠ, ročník 65, 5763/ leden 200
- Serke J., Böhmsche Dörfer, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001
- Schulz, Karel, nakladatelství Vyšehrad, KÁMEN A BOLEST, Praha 1977
- Špunar Petra a kolektiv , Židovský hřbitov v Brně-Židenicích a osudy lidí s ním spojené, , vydal v roce 2006, jako neveřejnou a neprodejnou pulikaci, Brno 2006
- Soubigou Alain, MASARYK, TOMÁŠ GARRIGUE, nakladatelství Ladislav Horáček - Paseka, Praha a Litomyšl 2004str.

- Veselý R., Max Brod a jeho „kruhy“: diplomová práce, 2007
- Věstník ŽNO, Život v temnotách, Pavel Les, 2/1945
- Voltaire, Candide, neboli optimistmus., nakladatelství Hynek, s. r. o., Praha 1970
- Židé v českých zemích, dílo se nachází v knihovně HTF UK, Pacovská 365, Praha 4
- Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech, Sborník přednášek z cyklu VKC ŽMP v říjnu 2002 až červnu 2003, vydalo ŽMP
- Židovská ročenka, na rok 5718, (1957-1958), str 104
- Židé v českých zemích

c) užité encyklopedie a slovníky

- ENCYCLOPAEDIA JUDAICA, Second Edition, Volume 1, Braille, Zvi Hermann Federbush, editor in chief Fred Skolník, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007
- ENCYCLOPAEDIA JUDAICA, Second Edition, Volume 3, Ba-Blo/editor in chief Fred Skolník, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007
- ENCYCLOPAEDIA JUDAICA, Second Edition, Volume 15, editor in chief Fred Skolník, Detroit Thomson Gale Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House 2007
- JUDAISMUS, KŘESŤANSTVÍ, ISLÁM, editoři H.Pavlincová, B.Horyna, NAKLADATELSTVÍ OLOMOUC s. r. o., 2003
- Německo-český slovník I+II, vedení a redakce H. Siebenschein, SNP, Praha 1988

d) elektronické dokumenty nebo jejich části

- Německo-český slovník online: <http://slovník.seznam.cz/sl.fcgi>
- Ekumenický překlad Bible online: <http://www.biblenet.cz/bible/index.php?grab=1>

Výběrová bibliografie děl Oscara Bauma

Tento seznam je vytažen z knihy J. Serkeho *Böhmische Dörfer*, putování opuštěnou literární krajinou, Triáda 2001.

Díla vydaná v němčině

- Die böse Unschuld. Ein jüdischer Kleinstadtroman, Frankfurt, Rütten und Loening 1913.
- Erzählungen aus dem Blindenleben, Prag, Vitalis 1999, doslov napsala Christina Bacher.
- Der Feind, Berlin, Drei Masken Verlag 1926(hra o jednom dějství).
- Drei Frauen und ich. Erzählungen und Bekenntnisse, Stuttgart, J. Engelhorn's Nachf. 1928.
- Das Leben im Dunkeln, Berlin, Axel Juncker Verlag 1909[román].
- Die Memoiren der Frau Marianne Rollberg, Berlin, Axel Juncker Verlag 1912[román].
- Nacht ist umher; Leipzig, Reclam(Universal-Bibliothek; 7005) 1929, doslov napsal Stefan Zweig(povídka).
- Die neue Wirklichkeit, Reichenberg(Liberec), Heris-Verlag 1921(román).
- Der pünktliche Eros, Berlin, Drei Masken Verlag 1927(„tragigroteska“).
- Ein Schicksal, Heidelberg, Saturn Verlag (roč. 2, seš. 8) 1912[povídka].
- Die Schrift, die nicht log, Berlin, Axia-Verlag 1931(román).
- Die Tür ins Unmögliche, Leipzig, Kurt Wolf 1920(román); Wien, Zsolnay(Bücher der Böhmisches Dörfer), 1988, vyd. Jürgen Serke.
- Uferdasein. Abenteuer und Tägliches aus dem Blindenleben von heute, Berlin, Axel Juncker Verlag 1908, úvod napsal Max Brod.
- Die verwandelte Welt, Wien, Deutsch-Österreichischer Verlag 1919(román).
- Das Volk des harten Schlafes, Wien, Löwit Verlag 1937.
- Das Wunder, Berlin, Drei Masken Verlag 1920(drama o třech dějstvích).
- Zwei Deutsche, Anvers, La Bibliothèque 1934(román).
- Zwei Erzählungen, Leipzig Kurt Wolff(Der Jüngste Tag) 1918.

Díla vydaná v češtině

- Pokus o život. Cesta slepčova, Praha, Pokrok 1927, přel. Jan Grmela, obálka Karla Kněžourka(original neuveden).
- Soud lásky, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy, Praha 1931(román)
- Osudná láska, Novela, Oscar Baum, Sfinx Bohumila Jandy, Praha 1931(novela vyšla v

příloze k knize Soud lásky)

Sborníky, antologie a almanychy, na nichž se Oscar Baum podílel

- Arkadia. Ein Jahrbuch für Dichtkunst, Leipzig, Kurt Wolff 1913, vyd. Max Brod, (obsahuje: Oscar Baum-„Der Antrag“).
- Alt-Prager Almanach 1926, Prag, Die Bücherstube 1925, vyd. Paul Nettel(přispěl Oscar Baum).
- Alt-Prager Almanach 1927, Prag, Die Bücherstube 1926, vyd. Paul Nettel(přispěl Oscar Baum- „Selbstbegegnung“).
- Das Buch der Träume, Jezošer Ignaz, Berlin, Ernst Rowohlt, 1928(obsahuje text Oskara Bauma „Aus den Träumen in den ersten Nächten nach meiner Erblindung“).
- Deutsche Dichter aus Prag, Wien, Verlag Ed. Strache 1919, vyd. Oscar Weiner(přispěl Oscar Baum).
- Deutsche Erzähler aus der Tschechoslowakei, vyd. Otto Pick; Reichenberg, Heris-Verlag 1922(přispěl Oscar Baum- „Ein Schicksal“).
- Ego und Eros, Meistererzählungen des Expressionismus, Stuttgart, Goverts 1963, vyd. Karl Otten(přispěl Oscar Baum- „Der Geliebte“)
- Festschrift anlässlich des 10jährigen Bestandes des Bundes der Kriegsverletzten, Reichenberg, Selbstverlag 1927(přispěl Oscar Baum- „Ein Schicksal“).
- Jüdischer Almanach auf das Jahr 5694, Prag, Selbstwehr 1934(přispěl Oscar Baum- „Das unerwartete Erbhindernis“).
- Jüdischer Almanach auf das Jahr 5697, Prag, Selbstwehr 1937, vyd. Felix Welth(přispěl Oscar Baum- „Die Gott verachtet“).
- Das jüdische Prag, Verlag Selbstwehr 1917(do sborníku přispěl Oscar Baum).
- Wein, Prag, vlastním nákladem firma Jos.Oppelt's, Weingrosshandlung 1933(přispěl Oscar Baum), vyšlo u příležitosti oslavy 110. výročí existence firmy a k počtě vína pro přátele a příznivce v nákladu 2000 neprodejných exemplářů).

SUMMARY

OSCAR BAUM A ŽIDOVSKÁ TRADICE OSCAR BAUM AND JEWISH TRADITION FILIP ŠANCA

Oscar Baum was born on 21 January 1883 in Plzeň in a family of a Jewish tradesman. He studied at a German grammar school in Prague, where also M. Brod, F. Kafka, Otto Pick and Pavel Eisner studied. At the age of eleven, probably after being violently attacked by Czech citizens, Baum lost his sight.

As a blind man he had to move to the Institute for Blind People Hohe Warte in Vienna, where he graduated in piano and organ performance. Afterwards, Baum returned to Prague and used his education to play the organ in the Jerusalem synagogue. He was also giving piano lessons. Since 1922, he worked as a music reviewer for Prager Presse.

Baum created a group with F. Kafka, F. Weltsch and M. Brod, which was known as "Der enge Prager Kreis" ("The Close Prague Circle"). In 1932, he was awarded the Czech National Prize in German literature for his social novel *Die Schrift, die nicht*. Predominant topic of his prose was not only blindness but also Jewish culture as we can see in his pieces such as "Das Volk des harten Schalfs" or "Die böse Unschul". His first prosaic piece "Uferdasein" met with great success. Part of his work is inspired by the deep relationship between a man and a woman. He was trying to find higher values in the most intimate relationship. He probably died from health disorders in Prague hospital in 1940. His wife perished in a concentration camp during Second World War and his son was killed serving as an employ of a British mandate service during the assassination of the hotel King David by Jewish group Irgun.

This thesis is divided into three parts. The first one deals with the situation of the German Jews in the Czech Republic. The second part is focused on Baum's work and therefore, it contains translations of selected shorter writings of the author. One of them is "Die Jüdin von gestern und morgen", where Baum explains Jewish oriental relation to women with help from deep love stories of The Bible. "Ghettolieder" is concerned with peculiarities of the Jewish music and its relation to European music, using technical music terminology. The music terminology was omitted in this thesis because of its vast complexity.

The newspaper article "Der Kulturwert des hebräischen für den modernen Juden" (Culture value of Hebrew for the modern Jews) attempts to revive the desire for their linguistic heritage in the assimilated Jews. The third section of the thesis deals with blindness

in Jewish culture, referring to Heinrich Landesmann, the author of Lorm's alphabet. The short chapter “Using the organ in the synagogue” is included in this section.

The aim of my thesis is to attempt to introduce the deeply interesting personality and work of Oscar Baum.

